

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

66 ncı Birleşim

17 . 6 . 1975 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — Geçen tutanak özeti	436	IV. — Sorular ve cevaplar	458
II. — Yoklama	436,437	<i>A) Yazılı sorular ve cevapları</i>	<i>458</i>
III. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	437	1. — Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi İsmail Kutluk'un, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere nezdindeki öğrenci müfettişlerine dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem'in yazılı cevabı (7/342)	458:459
1. — Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in, dış politikadaki son gelişmeler hakkında gündem dışı demeci.	437:445	2. — Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Hikmet İşmen'in, kundura sanayiinde çalıştırılan bazı işçilere dair soru önergesi ve Çalışma Bakanı A. Tevfik Paksu'nun yazılı cevabı. (7/352)	459:460
2. — İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, Cumhuriyet Senatosu C. H. P. Grubu adına, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in dış politikadaki son gelişmeler hakkındaki gündem dışı demecine cevabı.	445:447	3. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi İskender Cenap Ege'nin, Atatürk Orman Çiftliği'ne dair soru önergesi ve Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özel'in yazılı cevabı. (7/365)	460:462
3. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay ve 4 arkadaşının, Hükümetin, yargı organlarının kararlarıyla ilgili tutumu hakkında genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/2)	447:458		

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun bazı maddeleri ve fıkralarının değiştirilmesine ve bu Kanuna ek ve geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarılarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi onaylanarak, maddeleri ve tümü kabul olundu.

17 . 6 . 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime 19,23'te son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Zihni Betil	Hüsamettin Çelebi

Kâtip
Kastamonu
Mehmet Çamlıca

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN : Başkanvekili Zihni Betil

KÂTİPLER : Mehmet Çamlıca (Kastamonu), Ekrem Kabay (Burdur)

BAŞKAN — Yüce Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri, | 66 ncı Birleşimi açıyorum.

II. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Başkanlık Divanında görev yapan arkadaşlarımız dahil 73 sayın üye var. Çoğunluğumuz yoktur. Çoğun-

luğumuzun olması ihtimaline binaen, saat 16,00'da tekrar toplanmak üzere 66 ncı Birleşimin Birinci Oturumunu kapatıyorum.

Kapanma saati : 15,12

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 16.00

BAŞKAN : Başkanvekili Zihni Betil

KÂTİPLER : Mehmet Çamlıca (Kastamonu), Ekrem Kabay (Burdur)

BAŞKAN — Yüce Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri,

66 ncı Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

II. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Sayın üyeler;
Çoğunluğumuz var, görüşmelere başlıyoruz.

III. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in, dış politikadaki son gelişmeler hakkında gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Dışişleri Bakanı Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in bir önergesi var, sunuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisinin 12 Haziran 1975 Perşembe günkü toplantısında ve Cumhuriyet Senatosunun 17 Haziran 1975 Salı günkü toplantısında dış politikadaki son gelişmeler hakkında gündem dışı izahat vermek arzusundayım.

Gereğine müsaadelerinizi saygıyla arz ederim.

İhsan Sabri Çağlayangil
Dışişleri Bakanı

BAŞKAN — Sayın İhsan Sabri Çağlayangil, buyurunuz.

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Hükümetimizin güvenoyu almasından bu yana 65 gün geçmiştir. Bu süre içinde cereyan eden ve memleketimizi ilgilendiren dış politika faaliyetleri hakkında bilgi vermek ve gelişmeleri nasıl değerlendirdiğimizi arz eylemek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Bu 65 gün dış politika olayları bakımından çok hareketli bir devre olmuştur. Bu zaman içinde biri RCD, öbürü CENTO olmak üzere memleketimizde iki uluslararası toplantı yapılmış, Türk - Yunan ilişkilerinin bugünkü durumunu Roma'da Yunanlı meslektaşımla yaptığımız toplantılarda ele almak imkânı hasıl olmuş, Başbakanımız Brüksel'de yapılan NATO

Zirve Toplantısına katılmış ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ford ve Dışişleri Bakanı Kissinger ile Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, İngiltere ve Yunanistan Başbakanlarıyla görüşmeler yapmış, Sayın Cumhurbaşkanımızın İran'ı ziyareti gerçekleşmiştir.

Dış politika alanındaki gelişmelerin ve bu yoğun temasların sonuçlarını önemleri ölçüsünde ayrıntılarına girerek tarih sırasıyla arza, izaha çalışacağım. Önce RCD toplantısından başlamak istiyorum.

Bilindiği gibi bu teşkilâtın amacı, üye ülkeler arasında ekonomik, teknik, sosyal ve kültürel alanlardaki işbirliğini geliştirmek ve bu yolla bölge milletlerinin refahını yükseltmektir. Üye ülkelerin ihraç mallarının rekabete elverişli olmaması, bölgede ulaşım güçlükleri ve üretilen ürünlerdeki benzerlik gelişmenin umulan noktalara ulaşmamasının sebebi olmuştur.

Dünyanın bugünkü genel ekonomik şartlarının İran, Pakistan ve Türkiye arasındaki iktisadî işbirliğini her devirden ziyade gerekli ve geçerli kıldığı bu toplantılarda açıkça belirlenmiştir. Önümüzdeki zirve toplantısından sonra RCD'nin canlı, hareketli bir varlık haline geleceğine inanmamak için hiçbir sebep yoktur.

Biraz da CENTO toplantısından söz etmek istiyorum:

CENTO'nun 22 nci Bakanlar Konseyi bu sefer Ankara'da yapıldı. Bu toplantıya Pakistan, İran, Amerika, Türkiye, İngiltere Bakanları katıldılar. Bölgeimizi ve özellikle kendi ülkelerini ilgilendiren mesele-

lerle, milletlerarası önemli konular üzerinde görüş tetişinde bulundular.

Kuruluş maksadına başarıyla hizmet etmekte olan CENTO'nun bugünkü koşullar altında da geçerli ve gerekli olduğu bu toplantı vesilesiyle bir kere daha ortaya çıkarmıştır.

Koalisyon Hükümeti kendi programında gerek RCD, gerek CENTO Teşkilâtına önem verdiğini, bölgesinde kalkınmayı ve savunmayı sağlayacak olan bu uluslararası teşekkülleri canlı tutmak için elinden gelen gayreti sarfedeceğini açıklamıştı.

65 günlük faaliyet esnasında Hükümet, Programına uygun bir katkıyı bu teşekküllerde yapabilmektedir.

Şimdi NATO ile ilgili çalışmalarımıza gelmek istiyorum:

Bilindiği gibi Kuzey Atlantik İttifakı, İkinci Dünya Harbinin yeneni de, yenileni de derinden etkileyen sonuçları karşısında, savaşı kazanmalarına rağmen yeni tehlikelerle karşılaşmış bazı Avrupa devletlerinin ortak savunmalarını teminat altına almak üzere kurulmuş bir Teşkilâttir. Bu Teşkilât, 1949 yılında 12 devlet tarafından kuruldu. 1952 yılında Biz ve Yunanistan, 1955 yılında da Federal Almanya'nın katılmasıyla üye sayısı 15'e çıktı.

NATO'nun amaçlarını cümlemiz biliyoruz. NATO Bakanlar Konseyi zaman zaman önemli devrelerde zirve toplantısı yaparlar. Bu Teşkilât şimdiye kadar 55 defa Bakanlar Konseyi düzeyinde toplanmış, bunun 3'ü zirve toplantısı olmuştur.

Bundan iki hafta kadar önce Brüksel'de yapılan ilkbahar toplantısı da devlet ve hükümet başkanları seviyesinde oldu. Bu seferki toplantının zirveye çevrilmesinin sebepleri, ittifak içerisindeki dayanışmanın teyidi ve Amerikanın taahhütleri üzerinde, bilhassa son Vietnam olayları dolayısıyla husûle gelen tereddütleri izale maksadına matuftu. Toplantı sonunda bir tebliğ yayınlandı; bütün üyeler ittifakın kurulmasını gerektiren sebeplerin geçerliliklerini bugün de muhafaza ettiklerini bildirdiler, aralarındaki dayanışmanın korunması yolundaki kararlılıklarını açıkladılar. Amerika Devlet Başkanı NATO'nun sağladığı güvenliğe kendi ülkesinin büyük bir değer ve önem verdiğini teyit etti. Amerika'nın NATO içinde yüklenildiği mükellefiyetleri tam olarak yerine getireceği hususundaki kararlılığını tekrarladı.

Bu toplantıya Başbakanımız katılmıştı. Konseydeki konuşmasında ittifaka vücut veren şart ve ihtiyaçların hâlâ devam ettiğine Türkiye'nin de inandığını

belirtti. İttifak içinde karşılıklı yardımlaşma yoluyla savunma tedbirlerinin idame ettirilmesi lüzumuna değindi. Türk Hükümetinin savunma ile detantın birbirini tamamlayan iki kavram olduğuna hangi sebeplerle inandığını izah etti. Kuvvetli olduğumuz ölçüde caydırıcı kalabileceğimize, savunmamızı ihmâl ederssek, detantın da zayıflayabileceğine dikkati çekti. Detantın sadece süper devletler arasındaki ilişkilere inhisar edemeyeceğini, bütün dünya devletlerini içine alan bir vetire olması gerektiğini ifade etti.

Hükümet Programımızda Kuzey Atlantik İttifakının, güvenlik ve siyasî dengenin korunması hususunda şimdiye kadar oynadığı rolün, bugünkü durumunda da değerini devam ettirmekte olduğu inancı açıkça belirtilmiştir. NATO ile ilgili çalışmalarımız bu inanç çerçevesi içinde yürütülmüştür. Hükümetimiz Batı Avrupa ile kurduğu ilişkilerin daha artırılarak, geliştirilmesi gayretlerine devam edecektir.

Şimdi Türk - Yunan ilişkilerine ve Kıbrıs meselesine geliyorum:

Makarios'un Kıbrıs Anayasasını bir kenara iterek, Türk toplumuna reva gördüğü haksız, insafsız girişimlerin Yunanistan'la olan münasebetlerimizi de olumsuz şekilde etkilediği, zaman zaman aramızda ciddi bunalımların meydana geldiği hepimizce bilinmektedir. Hükümetimiz böyle bir devrede; yani Türk - Yunan ilişkilerinin çok kritik bir duruma girdiği sırada işbaşına gelmiştir. Başta ilişkilerimizin kilit taşı mevkiinde olan Kıbrıs meselesi olmak üzere, Ege Denizi ile ilgili sorunlar, uçuşlar, adaların tahkimi sebebiyle muahedelerin ihlâli gibi konular Türk - Yunan münasebetlerini son bir yılda dönüşü olmayan bir noktaya sürüklemiş, arzu edilmeyen bir durum hâsıl olmuştur. Yapılacak şey soğukkanlılıkla, akılcı, gerçekçi, yapıcı bir görüşle bu duruma çare aramaktı; öyle yaptık.

Milletler komşularını seçmek imkânına malik değildir. Komşuluk, milletler için bir coğrafya kaderidir. Yunanistan istesek de istemesek de, beğensek de beğenmesek de komşumuzdur. Türkiye ve Yunanistan evvelâ bu gerçeğin hakkını ve değerini vermek durumundadırlar.

Tarihte bu yolun örnekleri yok değil. İstiklâl Harbinin eşsiz zaferle sona eren safhasında, bozulmuş, bir ordunun perişan kaçışını İzmir sırtlarından seyreden büyük Atatürk, «Bu macera böylece biter.. Şimdi Yunanistan'la dost olmanın çaresini arayacağız.» deyince, yanında erkân hayrete düşmüş ve «Bu kanlı maziden sonra mı dost olacağız?» diye sormuş-

lardır. Atatürk'ün cevabı kesindir; «İki milletin çıkarı artık dost olmaktadır.»

Bir başka örneğe geçelim; Lozan Anlaşması İttifak Devletlerinin bazı konulardaki inat ve ısrarları yüzünden çıkmaza girip, işler sarpa sardığı bir devrede, bir gün rahmetli İnönü'nü Uşi'deki oteldeki odasına habersiz, selâmsız bir zat girer; «Genç general» der, «Türkiye ile Yunanistan'ın meselelerine yabancı devletler karşıtı için işler çözülmez bir hal aldı. Niçin bu konuları oturup, beraberce halletmiyoruz? Sana teklif ediyorum. gel güçlüklerimize karşılıklı çare arayalım, var mısın?» Bu kişi Venizelos'tur. İnönü'nün Ankara'ya danışmaya bile ihtiyaç duymadan verdiği cevap; «Varım, buyurun..» olmuştur. Lozan Anlaşmasının gerçekleşmesi böyle başlıyor.

Bugün de şartlar değişik olmakla beraber Türk - Yunan münasebetleri muğlak bir duruma girmiş. Hiç şüph yok ki, Türk - Yunan münasebetlerinin yeni bir dönüm noktasındayız. Bu tarihi girişimi gözden uzak tutmayan Hükümetimiz, bakınız Programında bu konuya nasıl yer veriyor:

«Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki bütün ilişkilerin her iki ülkenin uzun vadeli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkarılmasını arzu etmekteyiz. Yunan Hükümetince de paylaşılacağını ümit ve temenni ettiğimiz bu düşüncemizin desteklendiğini gösteren fiili tezahürlere şahit olduğumuz takdirde, iki ülke arasındaki ilişkileri bozan ve âcil çözüm bekleyen sorunların yapıcı, iyi niyetli bir yaklaşımla ele alınarak barışçı şekilde sonuçlandırılmalarını mümkün görmekteyiz.»

Hükümetimizin işbaşına girmesinden itibaren izlediğimiz politika, bu ilkelerin uygulanmasından ibarettir. İhtilâflara barışçı çözüm yolu bulmak müzakereden başka bir şey değildir. Allah korusun, silâhlı bir çatışmaya bile girilse sonunda çözüm yine müzakerelere yoluna kalacak, durum masa başında karara bağlanacaktır. İş, eninde sonunda karşılıklı görüşmelerle hallolacağına göre, akıl yolu, bunu çatışmadan başarabilmektedir. Sonunda, Yunanistan da bu yolun isabetine kanaat getirmiş olacaktır ki, aramızda mevcut bütün sorunları gözden geçirmek ve mümkün olanı yapabilmek için bizimle görüşme arzusu gösterdiler. 17 - 19 Mayıs tarihleri arasında iki Dışişleri Bakanının bir araya gelmesini teklif ettiler. Yunanistan Dışişleri Bakanı Sayın Bitsios ile Roma'da buluştuk. Üç gün üst üste görüşmeler yaptık. Müzakerelerimiz önceden iki ülke uzmanları arasında hazırlanmış bir gündem içinde geçti. Bu gündem Türkiye ile Yunanis-

tan arasındaki ilişkileri gölgeleyen tüm konuları kapsıyordu. Bunları teker teker ele aldık. Gündemdeki konuları uzmanlardan kurulu iki komisyona tevdi ettik. Biz ikimiz de Kıbrıs meselesini ayrıntılarıyla başbaşa görüştük.

Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs konusuna yaklaşımları farklıdır. Ancak, gerek komisyonların çalışmaları, gerekse Yunanlı meslekdaşımın yaptığım başbaşa görüşmeler gerçekçi, samimi bir hava içinde geçti. İki ülke arasında kopmuş olan diyalog, Roma görüşmeleriyle yeniden kuruldu.

Roma toplantısı iki ülke Başbakanının da buluşmasına yardım etmiştir. Her iki taraf iyi bir başlangıç yapıldığı kanaatinde birleştiler ve Romada, Brüksel'de yapacağımız NATO Zirve Toplantısında yine buluşma kararını aldık.

Sonradan, Türk - Yunan Başbakanları arasında öngörülen zirve toplantısı Brüksel'de yapıldı. Bu görüşmede Roma'da başlayan Türk - Yunan diyalogu tescil edildi ve bunun devamı arzusu teyit olundu. Ada, Türkiye'nin sebebiyet vermediği olaylar neticesinde bugün fiilen ikiye bölünmüştür. Bu itibarla coğrafi zemine dayalı çift bölgeli bir federasyon idaresi tek çözüm yolu haline gelmiştir. Hükümetimiz bu durumu Programında açıkça belirtmiştir. İki federe Devletten kurulu bir federal hükümet bugün vaz geçilmez bir niteliktir. Federe devletin yetkileri, hangi şartlarla kendi bölgelerinde yaşayabilecekleri cemaatlar arasında yapılacak çalışmalar sonunda merkezî hükümetin görev ve yetkilerinin belirtilmesiyle ortaya çıkacaktır. Türkiye ve Yunanistan'ın cemaatlar arasındaki görüşmelere destek, yardımcı olmaları iki Başbakan arasında geçen görüşmelerde karara bağlanmıştır.

Brüksel'de Başbakanımızın diğer NATO üyesi devlet ricali ile yaptığı görüşmelerde müttetiklerimiz, prensip olarak federal bir sisteme karşı olmadıklarını, ancak, bugün Ada topraklarının % 40'ını, geçim kaynaklarının da % 70'ni kontrol altında bulunduran Türk Federe Devletinin nüfusun ancak % 18'ne sahip olduğunu; bu durumun karşı tarafa yaşama imkânı bırakmayacağını belirttiler. Bu fikirleri bize açıklayanlar, esasen Türk Hükümetinin 1 Kasım 1974 tarihli Birleşmiş Milletler kararının bütün prensiplerini kabul ettiğini, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kontrolü altına alınan yerlerin toprak kazanmak gayesiyle değil, birliklerin güvencesini sağlamak amacıyla alındığını, bu durumun Türkiye Hükümetlerince Harekâtın her safhasında ve Birleşmiş Milletler önünde tekrar edil-

diğini ve bugünkü hattın münakaşa edilebileceğinin de hükümetlerce kabul edildiğini öne sürdüler.

Biz bu iddialara, Hükümetimizin mevcut durum dikkate alınarak ihtilâfa siyasî bir çözüm araması görüşünü muhafaza ettiği mukabelesinde bulunduk.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu konu, basında ve bazı siyasî çevrelerde «Taviz verildi, taviz verilecek, toprak alındı, geri verildi, Amerika baskı yaptı, boyun eğildi, Başbakan söyledi, Dışişleri Bakanı söylemedi..» gibi, hiçbir gerçeğe dayanmayan, spekülâtif ve kasıtlı iddialarla her gün başka bir version icat edilerek tekrarlanıyor.

Kıbrıs meselesi on yılı aşkın bir zamandır çözülmeyen, müzmin hale gelmiş bir ihtilâf. Uzayıp gitmesi her iki taraf için de pahalıya malolacak bir durum arz ediyor. Ancak şurası da gerçek ki; konu, karşılıklı bir millî dava niteliğindedir. Türkiye'de hiçbir hükümet Kıbrıs meselesini kamuoyunun razı olamayacağı bir çözüm şekline götüremez. Hiçbir siyasî iktidar muvafıkıyla, muhalifiyle Devletin ve Millet'in her kesimini tatmin edecek bir formül bulamadıkça konuyu Parlamantonun huzuruna çıkaramaz. Bu açık hakikat ortada iken, böylesine hayatî ve millî bir meselemizi iç politikanın aracı haline getirmek cümlemizin titizlikle kaçınmamız gereken bir davranış olmalıdır.

Konunun güçlükleri vardır. Bünyesinde çelişkiler mevcuttur. Yunanistan'la iyi başlamış bir diyalogu alenî şekilde kamuoyu önünde yürtmeye imkân yoktur. Karar ve istişareyi gerektiren safhalara gelindiğinde, başta sayın muhalefet liderleri olmak üzere her türlü bilgilerin ilgililere verileceğinden hiç kimsenin tereddüdü olmamak gerekir. Nitekim Başbakanımız Brüksel temaslarında bu hususa riayet etmişlerdir.

Gizli ya da açık politika yürütmek münakaşalarıyla davanın bizzat kendisine keder getirilmesine hiç kimsenin razı olamayacağına kesin inancımız vardır.

Muhterem arkadaşlarım;

Çözüm kararı her ne şekilde olursa olsun yine Yüce Heyetinizin oylarıyla verilecek, katî netice bu çatılar altında alınacaktır. Hiçbir ihtilâf ebedî değildir. Kıbrıs işi de günün birinde hallolacaktır. Muhakkak ki; Türk Milletinin kabul edeceği, benimseyeceği bir biçimde son bulacaktır. Bunun şerefi elbetteki Yüce Milletimizin ve onun iradesinin tecelligâhı olan yüksek Heyetlerinizin ve Türk Silâhlı Kuvvetlerimizin olacaktır. Hepimiz bu şerefi paylaşmakla iftihar duyacağız.

Türk — Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen başka bir konu da Ege Denizi sorunlarıdır.

Bunların arasında bulunan sivil ve askeri uçşaların halli için karşılıklı çalışmalar başlamıştır. Bu amaçla bir Yunan heyeti dün akşam Ankara'ya gelmiştir. Mudil bir nitelik arz eden FIR sorunu dışında Ege hava sahasındaki uçşalarla ilişkin olarak ortaya çıkmış bulunan bütün meselelere iyi niyetle pratik çözümler getirilmesi amacıyla taraflar arasında müzakereler yapılmaktadır. Bu müzakerelerin her iki ülkenin yararlarına olacak bir şekilde müspet neticelere ulaşacağını samimiyetle ümit ediyoruz.

Kararları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı, sorumsuz bir kararla değiştirilmesine ihtimal vermiyoruz. Kıta sahanlığı meselesi de son günlerde hassas bir tartışma haline geldi. Bu ihtilâfın Milletlerarası Adalet Divanına götürülmesi esasen Sayın İrmak Hükümeti zamanında ilke olarak kabul edilmiş ve durum Yunanistan'a bir nota ile bildirilmiştir. Karamanlis - Demirel görüşmelerinden sonra yapılan ortak beyanda işaret edilen husus bu durumun teyidinden ibarettir.

Ayrıca, şu cihetin de belirtilmesi gerekir ki; bu durum Türkiye ile Yunanistan arasında daha önceden görüşmeler yapılması ve iki ülke çıkarlarına uygun bir çözüm şeklinin aranması imkânlarını ortadan kaldırmaz. İki Başbakan böyle bir çözüm yolunun aranmasında mutabık kalmışlardır ve bu araştırmalar bir taraftan teşkil edilen Komisyon marifetiyle devam etmektedir.

Türk - Yunan Başbakanlarının buluşması tarafların birbirini daha iyi anlamasına da yardımcı olmuştur. İki Başbakan arasında başlayan diyalogun memnuniyet verici olduğunda şüphe yoktur. Bu diyalog havası Kıbrıs konusunda iki tarafta da mevcut güçlüklerin takdirinde ayrıca kendisini göstermiştir.

Son gelişmeler hakkında da bazı maruzatta bulunmak isterim:

Toplumlararası görüşmelere ilişkin İkinci Viyana Konferansı ve Güvenlik Konseyinin Kıbrıs'taki Barış Gücünün görev süresini uzatmak üzere yaptığı toplantılardan söz edeceğim.

Müteaddit vesilelerle açıkladığımız gibi Hükümetimiz, toplumlararası görüşmeleri Kıbrıs meselesinin barışçı yollardan halledilmesi için faydalı bir yöntem telâkki etmektedir. Bu görüşmeleri, Kıbrıs meselesine barışçı bir çözüm şekli bulunmasını arzu eden devletler ve milletlerarası çevreler de desteklemektedir.

5 - 7 Haziran tarihlerinde cereyan eden İkinci Viyana görüşmelerinde sayın Rauf Denktaş, müstakbel federal devletin merkezî hükümetinin görev ve

yetkilerine ilişkin Türk Toplumunun görüşlerini ortaya koymuş ve ayrıca Kıbrıs sorununa nihai bir çözüm bulunana kadar federal merkezî Hükümetin yetkileri konusunda bulunabilecek mutabakatlar ölçüsünde Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türk ve Rumlardan oluşan ortak bir geçici hükümetin kurulmasını teklif etmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waltneim, Güvenlik Konseyine verdiği son raporda da belirttiği üzere, «Kıbrıs - Türk ve Rum toplumlarının meselesinin esasına ilişkin görüşlerindeki ayrılık devam ediyor..» Filhakika Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri raporunda, Kıbrıs Türk Toplumunun Merkezî Hükümetin görev ve yetkileri konusunun öncelikle halledilmesini, buna mukabil Rum Toplumunu ise toprak, saha ve göçmen meseleleri gibi konulara öncelik verilmesini istediğini tebarüz ettirmiş bulunmaktadır.

İkinci Viyana görüşmeleri sonunda, bu görüşmeler de ele alınmış, gerekli çalışma ve hazırlıklar Lefkoşe'de sürdürülerek, bu konuların 24 - 27 Temmuz tarihleri arasında Viyana'da yapılacak olan görüşmelerde yeniden gözden geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

Bilindiği üzere Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kıbrıs'taki Barış Gücünün görev süresini uzatmak amacıyla 13 Haziran günü toplantı. Bu toplantıda Genel Sekreterin hazırladığı raporda yer alan tekin de gözönünde tutularak, Barış Gücünün görev süresinin 6 ay daha uzatılması kararı alındı.

Güvenlik Konseyinin bu toplantısında ayrıca, Genel Sekreterin toplumlara görüşmelerin mümkünse suratlandırılarak devam ettirilmesi yolundaki teklifi dikkate alındı, görüşmelerin sürdürülmesi ve ilgili tarafların bu maksatla gereken teenni ve işbirliği ruhu ile hareket etmeleri tavsiye olundu.

Söz konusu kararda, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin toplumlara görüşmelerle ilgili olarak 15 Eylül tarihine kadar bir ara rapor vermesi de öngörüldü.

Türk ve Yunan Başbakanlarının Brüksel görüşmelerinde ayrıca iki Devlet Dışişleri Bakanlarının zaman zaman toplantılar yaparak mevcut meselelerin halli için yapılan çalışmalarda kaydedilen terakkileri değerlendirmeleri ve neticeye yaklaşmak için gayret sarfetmeleri de kararlaştırılmıştır.

Şimdi başka bir konuya, Türk - Amerikan ilişkilerine geliyorum:

Cumhuriyet Hükümetleri çok uzun yıllardır Amerika Birleşik Devletleriyle yakın bir dostluk halindedirler. Üyesi buldukları ortak savunma ittifakı içinde sıkı bir işbirliği sürdürmektedirler. Bu ilişkileri

ayakta tutan en önemli dayanak, her iki ülkenin de aynı demokrasi ideallerini paylaşmalarındır.

Bu işbirliği aynı zamanda karşılıklı ortak yararlarla dayanmaktadır. Türkiye, NATO ittifakına kendi güvenliği bakımından büyük önem veriyor. Amerika, bu ittifakın savunma gücüne geçerli katkılarda bulunuyor. Bu suretle kurulan işbirliği, her iki ülkenin de karşılıklı yararlarına ve güvenliklerine hizmet ediyor.

Türkiye bu işbirliğini karşılıklı saygı ve eşitlik ilkelerine ve yardımlaşma zihniyetine dayalı bir şekilde yürütmek için kendisine düşeni eksiksiz yapmıştır; ama Amerika 30 yıldır her iki memleketin yararlarını koruyarak sürüp gitmekte olan bu yakın ilişkileri ve işbirliğini aldığı ambargo kararıyla ciddi surette sarsmıştır.

Kongrenin bu tutumunun savunmaya yardımcı olduğunu söylemeye imkân yoktur. Hele Kongrenin işbirliği ile hiç ilişkisi olmayan Kıbrıs konusu ile bu kararı irtibatlandırması, hem Kıbrıs meselesini, hem de Türk - Yunan ilişkilerini ziyadesiyle rahatsız edici bir durum yaratmıştır.

Bu tutum, kendi kendini tahrip edici olduğu kadar, güttüğü amaç için de ters sonuç vermiştir. Kendi kendini tahrip edicidir. Çünkü, hem Amerika'nın, hem Batı savunmasının zararını mucip olmuştur. Türkiye'de bu zarardan payını almıştır.

Güttüğü amaç için ters sonuç vermiştir. Çünkü, hem Türkiye'nin millî güvenliğini, hem de Ada'daki Türk Cemaatinin durumunu tehlikeye sokmuştur.

Türkiye'nin savunması hangi sebeplerle olsun zayıflarsa, elbetteki Batının savunması da zayıflayacaktır.

Bize yapılan askerî yardım, topyekûn ittifak savunmasının durumu için de büyük önem taşıyordu. Kesilince, binnetice topyekûn ittifakın da zararına olmuştur.

Bu düşünceler, Kıbrıs konusuyla ilgili olarak memleketimize gelen Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcılarından mister Hartman'a, CENTO toplantısı vesilesiyle Ankara'ya gelen Dr. Kissinger'e anlatıldı. Brüksel'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ford'la Başbakanımız arasında yapılan görüşmede de bu konuya değinildi. Başbakanımız, ambargo ve yardım kesme kararının Türkiye'ye de, Amerika'ya da yarar değil zarar getirdiğini, böylesine bir kararın mahiyet itibarıyla askerî yardım meselesinin sınırını aştığını Başkan Ford'a açıkça söyledi.

Ayrıca, NATO Konseyinde yaptığı konuşmada da bu durum açıklıkla ortaya kondu.

Amerika Kongresinin kararı yüzünden Türk - Amerikan ilişkilerinde yaratılan durum. Başbakanımız tarafından Amerika Birleşik Devletleri Başkanına anlatılmış ve Hükümetimizin görüşleri ayrıntılı ve açık bir şekilde izah edilmiştir.

Ambargo kararı:

Amerika'nın müttefiklerine karşı olan taahhütlerindeki inandırıcılığı ciddi surette sarsmıştır. Bu durum geniş kapsamlı bir siyasî mesele yaratmıştır. Türkiye'ye Amerika tarafından yapıla gelmekte olan askerî yardım, NATO çevresindeki Türk - Amerikan işbirliğinin ana unsurlarından birini teşkil eder. Amerika'nın askerî yardım işinin Türkiye üzerinde yapmak istediği siyasî bir baskının vasıtası haline getirmek istemesi, aramızdaki savunma işbirliğine aykırı, mesnetsiz, tehlikeli bir karardır.

Muhterem arkadaşlarım;

Herhangi bir Türk Hükümetinin politik baskılara boyun eğmesi hiçbir zaman söz konusu olamaz. Hele Türk - Yunan ilişkileriyle, Türk - Amerikan ilişkilerinin birbirleriyle irtibatlandırılması, bu münasebetlerin birbirinin fonksiyonu haline getirilmesi tarafımızdan asla kabul edilemez.

Boyle bir durumda, Amerika'nın da, Türkiye'nin de, Yunanistan'ın da zararı var demektir. Eğer Kongre ambargo kararı ile bu ilişkiler arasında bir irtibat kurma yolunda devam ederse, Yunanistan'la Türkiye arasındaki meselelerin çözümüne yardımcı olmak bir yana, iş tersine döner; ortaya yeni meseleler çıkar.

Bu konular, maruzatımdaki sarahat ve üslup içinde Başbakanımız tarafından Amerika Birleşik Devletleri Başkanına anlatılmıştır.

Sayın senatörler;

Hatırlanacağı gibi Hükümetimiz, Programında bu konuya verdiği yeri şöyle ifadelendirmiştir:

«Türkiye ve Amerika son 30 yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenlikleri, gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmuşlardır.

Bu işbirliğinin yararlı, etkili olması, aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik, karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmıştır. Bunun aynı düzeyde devamı, bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür.

Kongrenin aldığı silâh ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı temel felsefeyi farklı anlayın bir zihniyetin ifadesidir. Bu karar, yöneldiği

amaç bakımından tamamen aksi bir neticeye mahkûmdur. Baskı yoluyla netice almanın Türk Milletine karşı denenecek bir yol olmadığını tarih göstermektedir.» Bu hükümler Programımızın ifadesidir.

Ambargo kararının uygulamaya konulmasından bu yana geçen süre zarfında Türkiye, ortak savunma işbirliğinin hem her iki tarafta, hem de hür dünyaya sağladığı yararları gözönünde tutarak büyük bir sabır ve itidal göstermiştir. Ancak, bu bekleyiş kabul edilemeyecek bir ölçüye ulaştı. Bu durum nedeniyle Türkiye, savunma işbirliği alanında gerekli gördüğü bazı tedbirleri almak vaziyetine girdi. Konu, bütün yönleriyle 16 Haziran 1975 günü Millî Güvenlik Kurulu ve bunu takiben Bakanlar Kurulu toplantısında görüşüldü. Hükümet, sorumluluğu tamamen Amerika Birleşik Devletlerine ait olan bu durum neticesinde, iki ülke arasında ortak savunma işbirliği alanında mevcut bütün ahdi bağlantıların geçerli sayılmakta devam edilemeyeceği kararına varmıştır. Bu anlayışla Hükümet, halen mevcut ortak savunma tesis ve faaliyetlerinin tabi olacağı yeni şartları tespit etmek için Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine bir nota tevdi etmiş ve kendisini müzakereye davet etmiştir.

Bu konuyu, bugün bir Hükümet açıklamasıyla basın mensuplarına izah ettim. Bu izahımın ne akisler yaptığını bilmiyorum; ama huzurunuzda gelmek için saat 15,00'te buradaydım; çoğunluk olmadı. Muhallif partilerden birinden bir milletvekili arkadaşım, «Bizi hayal kırıklığına uğrattınız. Bir de beyanda bulundun.» diye, bana yazılı ve basılı bir kâğıt verdi. O Kâğıtta, Sayın Başbakanın yaptığı basın konferansında «Tedbirler alınacağını» beyan ettiğini, halbuki benim bütün bunların dışında bir ağızla konuştuğumu, tek taraflı aldığımız bir karar için karşı tarafı müzakereye davet ettiğimizi, 30 gün mehil verdiğimizizi ve bunun hayal kırıklığı olduğu yazılıydı.

Muhterem arkadaşlar;

NATO İttifakına bağlı bütün ülkelerde, ayrıca savunma işbirliği anlaşmaları yapılmış, savunma tesisleri kurulmuş değildir; ama Türkiye, hudutları ve özelliği dolayısıyla yine NATO ittifakına dayanarak, NATO ortaklarıyla ortak savunma tesisleri kurmuştur. Bu «İkili Anlaşmalar» adıyla anılıyor.

Yıllarımızı bu çatı altında beraber paylaştığımız arkadaşlar hatırlayacaklar. Biz, 1965 senesinde iktidara geldik. İkili anlaşmalar meselesi karşımıza çıktı. Biz, hiçbir ikili anlaşma yapmamıştık. Bizden evvelki hükümetler yazılı, sözlü, Meclisten geçmiş, geçmemiş, değişik düzeyde gayet geniş ikili anlaşmalar yapmış-

lardı. Bunların hukukî geçerliliği de münakaşa edilebilirdi. Meselâ tarafımızdan, kanunlara göre Meclisten geçirilerek yapılması iktiza edilen anlaşmaların (Biz hükümet olduğumuzdan senelerce evvel; 10 sene evvel) Meclisten geçirilmeden yürürlüğe konduğu ve rahatça işlediği, anane haline geldiği görüldü.

Hükümetimiz bu konuyu ele aldı. Sayın Yıldız hatırlarlar; bu konu üzerinde çeşitli müzakerelerde bulunduk. Amerikalılara teklif ettik. «Geliniz bunları bir disipline alalım, bu anlaşmalara hukukîlik verelim, bir esasa bağlayalım.» dedik. Amerikalılar, «Bizim için mesele yok, biz hukukîyiz, biz kendi mevzuatımız ne ise bu anlaşmaları onlara göre yaptık, imzaladık, tasdik ettik. Sizin tarafta, sizin hatanızla yapılmış bir kusur varsa o bizi ilgilendirmez. Biz bunları gözden geçirmeyi isterdik; ama biz böyle ikili anlaşmaları sadece sizle yapmıyoruz, başka memleketlerle de yaptık. Böyle bir yolu açarsak, bu, öbürlerine de aynı şeyi verir. Biz buna pek taraftar değiliz. Kaldı ki, bu anlaşmaları ele alsak bile, başka devletlerle vardığımız neticelerden öteye ve ileri bir seviyeye glemeyiz.» dediler. Kendilerini ikna ettik ve bunun için 2,5 sene uğraştık. Eski mevcut anlaşmaları kaldırdık, bir «Ortak Savunma İşbirliği Temel Anlaşması» yaptık. Bu bir çerçeve anlaşmaydı; ama genel prensipleri sağlıyordu. Türkiye'nin hükümlerini haklarını, esaslarını vazediyordu ve bu memlekette mevcut savunma tesislerin, yabancı şahsiyetlerin ne gibi ahkâma riayet edeceğini ihtiva ediyordu. Bunları bitirdik ve 1969 senesinde imzaladık. Mevcut bütün anlaşmaların bir sene zarfında bu temel anlaşma hükümlerine göre yeniden esaslara bağlanması gerekiyordu. Bunlara başladık, hepsini ele aldık. Biz iktidardan ayrıldıktan sonra tekrar hükümet olduğumuz zaman eski anlaşmaları; 11 konu üzerinde toplanmış, üzerinde münakaşalar cereyan etmiş, ikisini imzalanmış, diğerlerini tetkik safhasında bulduk; fakat ambargo kararı alındığı zaman o devirdeki hükümet bu müzakerelere devamı durdurdu; «Sen, ikili anlaşmalarımızı tek taraflı olarak ihlâl ettin, ben artık seninle bu konuyu müzakereye girişmiyorum.» dedi.

Bu safhada ambargo kararı var. Bugüne kadar durumun inkişafını bekleyen Hükümet bugün açıklama yapıyor ve ne diyor?.. «İkili anlaşmalarda bugüne kadar (Sadece bizim ele aldıklarımız değil, 1949 senesinde yapılan askerî kolaylıklar anlaşmaları dahil) seninle mevcut bütün ahdi vecibelerimde artık geçerlilik görmüyorum. Bunların hükümleriyle kendimi bağlı saymıyorum ve seni, gerekli hazırlıkların yap, 30

gün sonra müzakereye çağırıyorum.» diyor. Eğer bu, tedbir değilse, bu, hayal kırıklığı ise, bu, Başbakanımızın basın toplantısında; «Bu vaziyet devam edemez, ikili ilişkilerimiz üzerinde gerekli tedbirleri alacağız» ifadesini teyit etmeyen bir durum ise, o zaman o konu niçin öyledir veya niçin öyle değildir; ayrıca müzakere edilebilir.

«Neden aldığınız gün birtakım fiilî harekete geçmiyorsunuz?»

Devletler arasındaki ilişkiler uzun vadeli menfaatlara dayanır. Bir Hükümet meselesidir, bir denge meselesidir; Hükümet tezekkür etmiş, bu şekilde hareketi uygun görmüş.

Muhterem arkadaşlarım;

Biraz da Cumhurbaşkanımızın İran ziyaretiyle ilgili çalışmaları arz etmek istiyorum.

Cumhurbaşkanımızın yüksek göreve seçilişini müteakip, kendisine ilk davet bundan iki yıl evvel İran Şahı tarafından vaki olmuştu. İran Şahı bu nazik davetin yerine getirilmesi arzusunu her fırsatta tekrarladı; ama birtakım iç meseleler, hükümet bunalımları, Cumhurbaşkanımızın meşgaleleri bu ziyareti gerçekleştirme imkânını bırakmamıştı. Hükümetimiz işbaşına gelince, bunu tatbik mevkiine koymak yollarını aradı. Yüksek Heyetinizce de malumdur ki; bir devlet ziyaretinin tertiplenmesi, teferruatıyla tatbik mevkiine konması bir hayli zaman alır. Cumhurbaşkanımız ayrıca bu ziyaretin bir merasim ziyareti halinde tutulmamasını, birtakım neticeler istihdaf etmesini de arzu ettiği için, buna göre de, o dar zamanda hazırlıklar yaptık; İranla iktisadî münasebetlerimizi hangi sahalarda ne şekilde geliştirebileceğimizi, değişik tarihlerde müteaddit heyetler yollayarak karşılıklı yaptığımız tetkiklerle karara bağladık.

İran ziyareti 2 - 7 Haziran tarihleri arasında yapıldı. İki Devlet Başkanı, bir kısmı baş başa, bir kısmı heyet üyeleriyle birlikte cereyan eden konuşmalar yaptılar. Ayrıca, Asfahan ve Şiraz'ın tarihî yerleri ziyaret edildi. Heyette, Yüce Heyetiniz Başkanlık Divanından seçilen bir arkadaşınızla; Millet Meclisi de keza öyle, diğer bir arkadaşla temsil edildi. Türkiye'nin her çevresine mensup basın mensupları da bu ziyarete katıldılar.

Ziyaretin siyasî yönü kadar, belki de daha çok ağırlık taşıyan bir iktisadî yönü vardır.

İran, petrol gelirlerindeki son gelişmeler dolayısıyla âdeta bir iktisadî hac merkezi haline gelmiş. İran'ın önümüzdeki yıl; yani içinde yaşadığımız yıl petrolden istihsal edeceği gelir 30 milyar doların üstüne çık-

miştir. İran bu yıl 10 milyar dolarlık ithalât yapacaktır. Bu ithalât için kendi elinde Bender Abbas limanı vardır. Bender Abbas, ülkenin her tarafına sevkiyat yapabilmek için elverişli bir yer değildir. Rusya üzerinden sağlanan transit yolu birtakım güçlükler arz etmektedir.

Meselâ, şimendifer hatlarında Türk hatlarının genişliğiyle Rus hatlarının genişliği arasındaki fark, hudutlarda karşılıklı tahmil, tahliye müşkülâtı yaratmaktadır ve bu masrafa esaslı surette tesir etmektedir.

İran, Avrupa ile olan ithalât ve ihracatını Türk transit yollarından faydalanarak yapmak istemektedir.

Bizim transit yolu güzergâhı olarak mevcut yollarımız kendi ihtiyacımız olan trafiği tatmin edecek durumdadır; ama İran konteynerlerle geniş trakt ve çok ağır vasıtalarla bu yolları kullanmak istemektedir. Bunun için bu yolların vasıflarının yükselmesi gerekmektedir.

İran, aynı zamanda İskenderun, Samsun ve Trabzon limanlarını da kullanmak istemektedir.

Efendim, pekâlâ Türkiye'de şark kalkınması planı dahilindedir, buraları plan imar edecektir, Türkiye'nin de bu limanları tevsi etmek, bu yolları tevsi etmek kendi planı ve programı icabındandır; ama bizim prioritetlerimiz İran'ın ihtiyacındaki istical ile uymamaktadır. Bu cihet İran'a anlatılmış ve kendilerine bu maksat için yardımcı olmaya hazır olduğumuz, finansmanı hususunda da kendilerinin kolaylık göstermesi gerektiği açıklanmıştır.

«Çok verdik, az aldık..»

Bu gibi anlaşmalar laftadır. Daha hiçbir şey yokken, hiçbir şey verilmemişken, hiçbir şey yapılmamışken, spekülâtif neşriyat almış yürümüştür. Ben, yaptıklarımı huzurunuzda anlatayım:

İran'a dört anlaşma yaptık; dört anlaşma belgesi teati ettik. Bunun biri, iktisadî ve teknik anlaşmadır. Bu, tabiri caizse bir petek anlaşmadır. İran'la hangi konuda olursa olsun tahakkuk ettireceğimiz projelerin bağlanacağı genel ana kaideleri ihtiva eder. Bir kadro anlaşması, bir çerçeve anlaşmasıdır.

Diğeri, bir tutanaktır. Bu petek hangi konularla doldurulacak, onu tasrih etmektedir.

Bu konular; transit nakliyatı, gıda maddeleri sanayii, ortak teşebbüsler, tabii gaz nakli, hem petrol ikmalî ve enerji alışverişi, tarımsal işletmecilik ve tarımsal sanayi projeleri, teknik hizmetler, besin maddeleri ve diğer malların ikmalî, sigortacılık işleri gibi konulardır.

Bu petek anlaşmasına, başlıklarını arz ettiğim mevzuların nasıl konacağı üzerinde komisyonlarımızın yaptığı faaliyetler de harekete geçmiş ve şu neticeleri vermiştir:

Meselâ, limanlar meselesi için bir komisyon teşkil edilmiştir, mehil verilmiştir; iki ay zarfında bu projelerin ikmalî ve karara bağlanması için.

Diğer bir konu; üç ay içinde ve bütün bu karşılıklı Türk - İran işbirliğini tespit etmek üzere, Bakan seviyesinde gerek İran'da, gerek Türkiye'de iki sekreteryâ kurulmuştur.

Anlaşmaların tatbiki Meclislerin tasdikine muallâk olduğu için, teati ettiğimiz bir mektupla projelerin gerçekleştirilmesi ve Komisyon faaliyetlerine, tasdik keyfiyeti beklenmeden anlaşmaların imzası tarihinden itibaren başlanması kararlaştırılmıştır.

İki Devlet Başkanı konuşmalar arasında savunma sanayiinin karşılıklı işbirliğiyle ele alınması lüzumunda mutabık kalmışlardır. Bunun için de ortak bir Komisyon kurulmuş ve hangi seviyeye kadar bu sanayii çıkarabileceğimizi tetkik ederek, projeye bağlaması için iki ay mehil verilmiştir.

Bunların finansmanı İran Devleti tarafından sağlanacaktır. Anlaşmada, « En elverişli faiz hadleriyle » tabiri kullanılmıştır. Bunun ihtiva ettiği mana; mektup teatisi suretiyle tespit edilmiştir. Bu faiz; yatırımlarda % 2,5 tavadır, ticarî projelerde % 8 tavan faizdir, ikili işlerde % 4 faizdir. Her proje kendi iktisadî maliyetine ve kompetitif olması imkânına göre, bu tavanlar içinde faiz hadleri tespit edilecektir.

Öteden beri Türkiye ile İran arasında dostluk, daima konuşulan, daima yadedilen; fakat iktisadî sahalardaki tesirlerinin müşahadesi geciken bir durumda idi. İran'ın, büyük bir gelire kalkınmasını hızlandırmak arzusu ve bunun doğurduğu ihtiyaçlar; Türkiye ile kendi arasında açılan geniş işbirliği sahası, karşılıklı iyi niyetle birleşince, böyle bir imkânın gerçekleşmesi hâsıl olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti; Libya ile olduğu gibi, diğer Arap devletleriyle de, hemhudut devletlerle de bu sahada iktisadî ve teknik işbirliği anlaşmaları ve gerçekleştirilmesi kabil konular üzerinde pratik projeler ele alarak iktisadî ilişkilerini inkişaf ettirme kararı almıştır.

Huzurunuzda, 65 günlük Hükümetin bugüne kadar yaptığı değişik siyasî faaliyetler hakkında izahat

arzına çalıştım. Eksik kalmış bir nokta veya istizahı mucip bir cihet varsa, daima emirlerinize amadeyim.

Saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

2. — *İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, Cumhuriyet Senatosu C. H. P. Grubu adına, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in dış politikadaki son gelişmeler hakkındaki gündem dışı demecine cevabı.*

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Fikret Gündoğan.

Sayın Gündoğan, bana bir saniye müsaade eder misiniz?..

Değerli arkadaşlarım; yeri geldikçe hepinizin çok iyi bildiğiniz tüzük hükümlerini hep birlikte hatırlamamızda ben yarar görüyorum. Müsaade ederseniz, İçtüzüğün 132 nci maddesini okuyacağım.

«Hükümetin iç ve dış politika hakkında izahat vermesi.

Madde 132. — İç ve dış politikaya ilişkin konularda Hükümet gündem dışı olarak C. Senatosuna her zaman kendiliğinden bilgi verebilir. Hükümetin açıklamasından sonra öncelikle muhalefet grupları sözcülerine söz verilir.

Gruplar cevap hazırlığı için mehil isterlerse, konu ertesi birleşim gündemine alınır ve görüşülür.»

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C. H. P. GRUPO ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun çok değerli üyeleri;

Biraz evvel Sayın Başkanın İçtüzüğün 132 nci maddesinde yazılı hükümleri Yüce Senatoya hatırlatmış bulunması nedeniyle; Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubu adına Sayın Dışişleri Bakanının bundan bir kaç gün evvel Millet Meclisinde yaptığı açıklamalara ve bu açıklamaların tümüne bir cevap arzına kalkışmak maksadıyla huzurunuzda bulunmuyorum. Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz şuna inanıyoruz ki, Milliyetçi Cephe Hükümeti, iktidarı devraldığı günden bu yana, her alanda olduğu gibi, dış politika konusunda da açık, kararlı, kesin ve kişilikli bir tutum ve davranış içine girememiştir.

Sayın Bakanın sözlerini bitirirken de tekrarladığı gibi, her iki Mecliste yaptığı beyanlar, bir Devlet politikasının arz ve izahından çok, kendi deyimleriyle, 65 gün zarfında dış münasebetlerimizle ilişkili olayların derli toplu sunuşundan ibarettir.

Elbette ki 65 gün içinde Türkiye ile başka ülkeler arasındaki dış ilişkilerin nasıl cereyan ettiğine dair

yapılan açıklamanın veya açıklamaların temelli, kesin, açık, belirli bir dış politika sayılmasına olanak yoktur.

Bu itibarla, belirli, kesin, kişilikli, açık bir dış politika önerisiyle, tutumu ve davranışıyla Meclisler huzuruna gelmemiş bir Hükümetin gündem dışı konuşmalarına bir dış politika tartışması mahiyeti vermeye imkân yoktur.

Görüşümüzün doğruluğunu bizzat Sayın Bakanın beyanlarından da anlamak mümkündür. Çünkü, beyanları sırasında Sayın Bakanın, «Türkiye dış politikasının, özellikle Kıbrıs sorununun bütün Türklerce kabule şayan bir çözüme bağlanmadıkça ortaya konamayacağını, Meclislere arz edilemeyeceğini» söylemiş olması da, savımızı ve iddiamızı doğrular mahiyettedir. Demek ki, Milliyetçi Cephe Hükümeti henüz dış politika konusunda; tabii bunun içinde Kıbrıs konusunda, belirgin, sağlıklı, açık, tutarlı bir politikaya sahip değildir. Onun için Cumhuriyet Halk Partisinin bir dış politika tartışması içinde görememek, kimseyi Cumhuriyet Halk Partisi bakımından üzmesin ve kimse de Cumhuriyet Halk Partisine bu bakımdan ta'anda bulunmaya kendinde hak bulmasın.

Ancak değerli arkadaşlarım, dün yapılan Bakanlar Kurulu Toplantısının sonucunda Amerika Devletinin Türk Devletine uyguladığı ambargo konusunda ileri sürülen bazı düşünceler ve Amerika'ya yapılan bir çağrı konusunda, konunun önemine inandığımız için, şimdi söyleyeceğim, ifade edeceğim ve Sayın Genel Başkanımızın da kamuoyuna açıkladığı görüş ve düşüncelerimizi belirtmekte ve Yüce Senatoda ifadeye yarar görüyoruz.

Hükümetin yayınladığı Bakalar Kurulu görüş ve düşüncelerini ihtiva eden ve şimdi de Sayın Bakanın verdiği izahat üzerine Cumhuriyet Halk Partisinin şimdiki görüşü şudur:

Bilindiği gibi, Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz, Hükümette bulunduğumuz zaman da, muhalefette bulunduğumuz zaman da, dış politika sorunlarını iç politikada kullanmaktan dikkatle kaçınmış, tam bir sorumluluk duygusu ile davranmışızdır.

Bunun yanı sıra Cumhuriyet Halk Partisi, Hükümette bulunduğu sırada Türkiye'nin meşru haklarını ve yararını korurken, müttefikimiz olsun, olmasın, herhangi bir ülke ile ilişkilerimizi gerginleştirmeye özen göstermişizdir. Gereksiz jestlerden, iç politikaya dönük gürültülü davranışlardan sakınmışızdır; ama yapılması gerekeni ve yapılabilecek olanı da daima zamanında ve tedbirlerini alarak yapmışızdır.

Böylece, dış politikada Türkiye'nin her sözü ve her davranışı ciddiye alınır ağırlık taşır olmuştur ve Türkiye'nin dünyadaki saygınlığı ve gücü artmıştır.

Muhalefette bulunduğumuz sırada da Cumhuriyet Halk Partisi olarak kaygu ile izlediğimiz bazı dış politika gelişmelerine bile iç politika polemikleri açmama ve kışkırtıcı bir rol oynamamaya dikkat etmişizdir. Hattâ, bazan olumlu bir şey söyleyebilecek durumda değilsek veya durum buna müsait değilse, susmayı tercih etmişizdir. Nitekim, geçen hafta Mecliste yapılan dış politika görüşmelerinde Cumhuriyet Halk Partisi adına bir tartışmaya girişilmemesinin başlıca nedeni budur. Fakat bugünkü Bakanlar Kurulu açıklaması ve Sayın Dışişleri Bakanının basın toplantısı ile Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda biraz önce yaptığı beyanlar karşısında, sadece bu beyanlar üzerine birkaç söz söylemeyi zorunlu görüyoruz. Görüşlerimizin ve kaygularımızın ayrıntılı açıklamasını ileri bırakarak, şimdilik şu kadarını söylemeyi gerekli buluyoruz:

Eğer bir Hükümet, kendi dünya görüşünün ve genel tutumunun doğal sonucu olarak yapamayacağı şeyleri yapacakmış gibi davranırsa, güç durumda kalır. Yapacakmış gibi davrandığı şeyleri yapamayacağı veya yapmaya niyeti olmadığı ortaya çıktığında, yalnız kendisine değil, Devlete de zaaf ve zarar getirir. Bakanlar Kurulunun bugünkü açıklamasının Devletimiz için böyle bir zaaf etkeni olmasından ciddi kaygu duyuyoruz. Çünkü, Bakanlar Kurulu açıklamasının özü, son cümlede toplanmaktadır. Bu cümle şöyledir:

«Türk Hükümeti, halen mevcut ortak savunma tesis ve faaliyetlerinin tabi olacağı yeni ilke ve şartları Amerika Birleşik Devletleri ile müzakereye karar vermiştir. Hükümetin bu kararı, Ankara'daki Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliğine bir nato ile bildirilmiştir.»

Bu paragrafın anlamı şudur; Müttefikimiz Amerika, bugünkü Türk Bakanlar Kurulu açıklamasında da belirtildiği gibi, Türkiye'ye karşı yüklendiği taahhütleri ambargo kararı ile tek taraflı olarak ihlâl etmiş olduğu halde, Türk Hükümeti, bu tek taraflı ihlâl karşısında, tek taraflı tedbir almayı düşünmemektedir. Amerika'nın aramızdaki ittifak ilişkilerini ve ikili ilişkileri tek taraflı ihlâli karşısında Türk Hükümeti, nasıl tepki göstereceğini ve ne tedbir alacağını Amerika ile müzakere etmek istemektedir.

Amerika, Türkiye'ye karşı ambargo kararını, Türkiye ile müzakereye gerek görmeden almıştır. Oysa

şimdi Türk Hükümeti, Amerika'nın bu kararı karşısında alacağı tedbirleri Amerika ile müzakere etmeye yanaşık bir tutum ve davranış içine girmiş ve bu konuda Amerika'ya bir çağrıda bulunmuştur. Bu saygıdeğer farkı yüksek dikkatlerinize arz ederim.

Üstelik, sanki aylardır bu konuda fiili müzakereler olmuyormuş gibi müzakerelere başlamak için bile 30 gün süre tanınmaktadır. Uluslararası ilişkiler tarihinde böyle bir duruma ve böyle bir durumun benzerine kolay raslanmayacağını sanıyorum.

Sayın Dışişleri Bakanının Bakanlar Kurulu açıklaması üzerine sorulan sorulara verdiği cevaplar, kayguları daha da artırıcı niteliktedir. Sayın Dışişleri Bakanı, Amerika ile aramızdaki meselenin ve Türkiye'deki ortak savunma tesislerinin başka NATO devletlerini ilgilendirmediklerini söylemiştir.

Oysa, şimdiye kadar tam tersi söyleniyordu. Amerika'nın Türkiye'ye karşı takındığı tavrın bütün NATO'yu ilgilendirmesi gerektiği haklı olarak öne sürülüyordu. Şimdi nedense mesele, yalnız Türkiye ile Amerika'yı ilgilendiren bir çerçeve içine alınmıştır. Bu çok önemli değişikliğe, bu aşamada birdenbire neden gerek görülerek geçilmek istendiğine ve bu bu değişiklikten Türkiye hesabına ne yarar beklediğinin anlaşılmasına imkân olmadığını kaygı ile belirtmek gerek.

Sayın Dışişleri Bakanı, Amerika ile aramızda ortak savunma konusunda çıkan durumun, savunma dışındaki ilişkilerimizi etkilememesine itina edileceğini belirtmiştir.

Bunu da anlamak çok zordur. Amerika'nın takındığı tavır karşısında, Türkiye günün birinde savunma politikasını değiştirmek zorunda kalırsa, bunun her alanda çok yönlü sonuçlara yol açması doğal değil midir? Sayın Bakanın bu garip sözleri, tek taraflı Amerikan kararı karşısında, Türkiye'nin herhangi bir ciddi tedbir düşünmediği ve düşünemeyeceği izlenimini vermekten başka bir şey yarar mı?

Sayın Bakan bir soruya verdiği cevapta; Türkiye'deki ortak savunma tesisleri ve ikili Amerikan - Türk ilişkileri için yapılacak müzakereler süresince geçici bir statü uygulanacağını, bu geçici statünün bir emsal teşkil etmemek ve başlangıç noktası olmamak üzere Amerika'ya tebliğ edileceğini söylemiştir. Bu sözleri, Bakanlar Kurulu açıklamasını kuvvetlendirmektedir. Çünkü, Türkiye'yi kararsız bir durumda göstermektedir. Oysa, jeopolitik mevki Türkiye kadar önemli bir ülke, savunma sorunlarını ne zaman ve nasıl sonuçlanacağı bilinmeyen birtakım müzake-

relerin sonuna kadar askıda tutamaz. Savunma sorunlarımız bu kadar hafife alınamaz. Eğer biz kendi savunma sorunlarımızı bu kadar hafife alırsak, durumun ivediliğinden habersiz gibi davranırsak, en yakın dostlarımızın bile ilgisini çekemeyiz.

Değerli senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubunun Dışişleri Bakanının biraz önce vaki beyanlarına bir cevap olsun diye değil; ancak son Hükümet bildirisine üzerine ve Hükümetin ortak savunma veya ülke savunması konusunda takındığı tavra, şimdilik çok önemli gördüğüm için, bu remarkları yapmakla iktifa edeceğimi kabul buyurmanızı ve Hükümetin, kendisine yapmakta olduğumuz bu yardımı hüsnü telâkki etmesini diler, hepimize saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Biraz önce hep birlikte hatırladığımız 132 nci maddeye göre, Sayın Cumhurbaşkanınca Seçilmiş Üyeler Grubu, Millî Birlik Grubu ve Adalet Partisi Grubu bu konuda konuşmak isterlerse, sözcülerine söz vereceğim; ancak muhalefet gruplarına öncelikle söz verilmesi gerektiğine göre, sıra Cumhurbaşkanlığına Seçilmiş Üyeler Grubundadır.

NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan;

Biraz önce mehil istediğimizi arz etmiştik. Perşembe günü konuşmak istiyoruz; çünkü böyle bir konuşma yapılacağından daha önce haberimiz olmadı. Sayın Dışişleri Bakanını kürsüde gördüğümüz zaman anladık.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan;

Biz de Sayın Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu Başkanı Sayın Nihat Erim'in istemine katılıyoruz.

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu söz istiyorlarsa, söz vereyim.

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Alman Dışişleri Bakanı memleketimizi ziyaret etmektedir. Perşembe günü toplantı saatinde kendileriyle görüşmem gerekmektedir. Eğer bu konu üzerindeki müzakereler tehir edilmek isteniyorsa, benim katılabileceğim bir celsenin seçilmesine ve meselâ gelecek hafta Salı günü görüşülmesine müsaadelerinizi istirham ederim.

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Tüzüğümüzün 132 nci maddesinin son fıkrası «gruplar cevaphazırlığı için mehil isterlerse, konu ertesi birleşim gündemine alınır ve görüşülür» diyor.

Yalnız, Dışişleri Bakanımız İhsan Sabri Çağlayangil bir mazeret ileri sürmektedirler. Tüzüğün bu hükmü, mazeret mevcut olmayan hallerde uygulanacak bir hükümdür..

Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in bu önerisini oylarınıza sunacağım.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, hangi güne?

BAŞKAN — «Önümüzdeki Salı» dediler efendim.

Önümüzdeki Salı 24 Haziran oluyor. Bu konudaki görüşmelerin 24 Haziran 1975 Salı günü saat 15.00'e ertelenmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Gündem dışı konuşma öneren 3 önerge var. Gündemimizde görüşülmesine başlanmış; fakat bitirilememiş bulunan ve genel görüşme açılmasına dair olan bir önerge daha var.

Gündemdeki bütün işlerden önce ve ivedilikle görüşülmesi istenilen kanun teklif ve tasarıları var. Birleşimin saat 15.00'teki 1 nci oturumunda çoğunluk olmadığından görüşmelere saat 16.00'daki 2 nci oturumda başlayabildik.

Dışişleri Bakanı Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in dış politikadaki son gelişmeler hakkında, İçtüzüğün 132 nci maddesine göre yaptığı konuşma saat 17,20'de bitti. Sonra Sayın Fikret Gündoğan konuştu. Bu konuşmadan sonraki işlemin bir safhası da, İçtüzüğün 132 nci maddesine ve Yüce Genel Kurulun aldığı karara göre, 24 Haziran Salı günü saat 15.00'e kaldı. Bu nedenle gündem dışı konuşma öneren önergeler hakkında Tüzüğümüze göre gerekli işlem bugünkü Birleşimden sonraki birleşim veya birleşimlerde yapılacaktır.

3. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay ve 4 arkadaşının, Hükümetin, yargı organlarının kararlarıyla ilgili tutumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/2)

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

Sayın senatörler;

Genel görüşme önergesini veren 5 sayın imza sahiplerinden Sayın Sırrı Atalay konuşmuşlardır. Tüzüğümüze göre, önerge sahiplerinden sonra sıra leh-te konuşmak isteyen sayın üyenindir. Sayın Ahmet Yıldız'a da hatırladığıma göre söz verilmişti; fakat çalışma saati dolduğu için bugüne kalmıştır.

Buyurun Sayın Ahmet Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Üzerinde genel görüşme istenen konu, geçmiş acı ve üzüntülü deneyimler bakımından ve geleceğimize yansiyacak etkileri yönünden olağanüstü bir önem taşımaktadır.

Konunun önemi; Sayın İsmail Cem İpekçi'yi, Sayın Nevzat Yalçıntaş'ı ve hatta Hükümeti de aşarak, hukuk devletinin işlerliği ve bu işlerliği sağlayacak geleneklerin ve yönetsel kuralların oluşturulup yaşatılmasına olacak etkileri yönünden çok önemlidir. Daha açıkçası, Türkiye'de hukuk devleti, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, yönetimin yargısal denetimi ilkeleri geçerliliklerini koruyorlar mı?. Bunlara saygı duyuluyor mu?... Yoksa, bunların kâğıt üzerinde kalmış, etkisiz, ölü kavramlara dönüştürülmesine seyirci mi kalınacak?...

1961 Anayasasının en önemli organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Anayasaya isyan edip onun dışına çıkmış; orada kalmakta inat eden ve Devlet kurumlarıyla savaşıma halinde bulunan bir Hükümetin tutumunu, anlamsız bir seyirci durumunda gözlemekle mi yetinecektir? Hukuk ve Anayasa dışında kalmakta ısrar eden bir Hükümetin verdiği örnek ve sağladığı gerekçelerle, tüm Anayasa dışı, meşruluk dışı özelemleri cesaretlendirmesine ve bu tutumun oluşturmakta olduğu tehlikelere rejimin açık tutulmasına Türkiye Büyük Millet Meclisi göz mü yumacak?... Onlar dinlemiyor, yasaları biz mi dinleyelim dedirtecek?... Yoksa, Anayasal görevini yapmakta özel çıkarların, tutkuların ve eğilimlerin üstüne çıkarak, bu gidişe dur mu diyecek? İşte asıl sorun budur. Bize düşen görev de bu soruna yanıt olabilecek, cevap olabilecek bir sonuç elde etmektir.

Bu konulara ilişkin bilimsel verilere ve nesnel düşüncelere dayanan görüşleri sunarken, bugünkü ulusal bütünlüğümüze yönelmiş en büyük tehlikeye de değinerek, onun geleceğine ilişkin, kesin oluşumuna ilişkin kanımlarımı belirteceğim.

Gerçekten, bugünkü Atatürkçüler ve cepheciler bölünmesi birçok sakıncalı sonuçlara gebe bir ortam yaratmıştır. Eskiden, dolaylı ve elaltından yürütülen bir savaşıma, şimdi örgütlü, Devleti güçlerini de emrine alarak, cephe halinde yürütülen bir nitelik kazanmıştır. Sonuçtan hiç kimsenin kuşkusu yoktur.

Geçmişte birçok kez olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyetinde Atatürk'e karşıtlığın yaşama şansı yoktur. Bugünkü, Cepheci - Atatürkçü savaşıma da,

Atatürkçülerin yengisi ile son bulacaktır kuşkusuz. Fakat böyle bir savaşımanın açılması yolu niçin seçilmiştir?... Seçilmemeliydi. Hep birlikte, Devletimizin temeli olan Atatürkçülüğe karşı bir cephe kurma savaşıyla karşı karşıya bulunmaktayız.

Konuşmanın bölümlerine geçmeden önce, hepimizin ölçüt alması gereken, kıstas olması gereken bir hususu yüksek değerlendirmenize sunmak istiyorum. Bu kürsü, tüm ulusun yararına hizmet için, insanlardan en üstün düzeyde yetenek isteyen politikanın, devlet yönetimi sanatının vitrini, düşünsel yarışma meydanıdır. Burada konuşurken duygusallık gösterenlerin etkilerinde bulunmak, ya da duygusal davranmak, bütün politikacıların titizlikle kaçınmaları gereken davranışlardır. Hele, hatır gönül kaygılarıyla ulusal gerçeklere değinmeden kaçınmak, ulusun bize beslediği güveni kötüye kullanmak ve sağladığı olanakları haramlaştırmak olur. Bir kişinin, birkaç kişinin; bir partinin, ya da hükümetin hatırı için gerçekleri en açık dilde belirtmemek, bir kısım insanları, tüm ulustan; asıl kendisine karşı borçlu olduğumuz ulustan üstün tutmak olur. Üsluptaki doz da, konuşanın ulusuna ve ülkesine başlılığının dışa yansımaları niteliğinde oldukça, yerilme yerine hoşgörü ile bağışlanması, ona hedef olanlardan beklenebilecek en olgun bir davranış olur. Konuşmalarımın bu anlayış ve davranış içinde dinleneceği umuduyla esas konuma geçiyorum.

Sayın arkadaşlarım;

Olay, bütün yönleriyle bir hukuk dışılık, yasal ve Anayasal aykırılık, hatta Anayasal hükümleri açıkça çiğneyen bir yetki aşımı ve yetkiyi kötüye kullanma örneğidir. Anayasa ve TRT ile Danıştay Yasalarına bu ölçüde açıktan meydan okunabileceğini asla aklıma getiremezdim. Eskiden söylenen sözleri, bilimsel beyanlar ve kurumlara ilişkin istemleri tümünden bir yana iten, kişilerin kendilerini kesin yalanlamalarına ve politikada 180 derecelik dönüşlerin olabileceğine ilişkin ibret verici bir girişim karşısındayız. Bu mutsuz girişimin yarattığı durumu, yasal, siyasal, toplumsal gerçekleklere ve gelecek uygulamalara olacak yansımaları ve bir de TRT Kurumunun özelliği yönünden inceleyerek, en az sakıncalı bir çözüme bağlamaya çalışmalıyız. Bu amaçlardır ki, konuşmamı dört başlık altında sunacağım.

Birincisi; durumu bütün yönleri ve siyasal nitelikleriyle ortaya koymaya çalışacağım.

İkincisi; genel hukuk kuralları ve yasalarımızdaki hükümlerin ışığında konuyu değerlendirmeye çalışacağım.

Üçüncüsü; siyasal durumumuza yapacağı etkilere değineceğim.

Dördüncüsü; bu durumda ne yapılmalıdır?...

Sayın arkadaşlarım;

Önce durumu ortaya koymak gerekiyor: TRT'ye yapılan atamaların ve onların iptalinin oluşturduğu duruma, doğru ve gerçekçi bir tanılama koymadan, sağlıklı bir yaklaşımla gerçekçi bir çözüme ulaşılamaz. Bugünkü görüşmede istenen istemin kabulünün gerekliliğini karşılıklı savlarla ortaya koyarak anlatmaya çalışmalıyız.

Durum açıkça şudur : TRT Genel Müdürü, Yasasında gösterilen yollardan hiç birine başvurulmadan, ancak bir yargı organında kesin hükme bağlandıktan sonra kullanılabilir suçlamalara dayalı bir gerekçeyle azledilip, (Hükümetin deyimidir bu «azledilme») yerine iktidarın en büyük ortağının genel başkanlık adaylığı sözü edileduran bir kişi getirilmiş ve Danıştay da bu iki işlemin ikisini birden yürütmeyi erteleme kararına bağlamıştır. Hükümet, bu erteleme kararına uymamakta, hatta kararı veren yüce organı eleştirici, küçük düşürücü, anayasal görevini engellemek isteyen ve Anayasanın 132 nci maddesini açıktan çiğneyerek, kesin kararı da etkilemeye çalışan bir tutumu inatla sürdürmektedir. Hükümetin, Danıştayla davalı durumuna düşmesi de, yürütme ile yargı arasındaki gerginliği en yüksek gerilim noktasına çıkarmıştır. Bu duruma Yasama Organlarının seyirci kalması büyük bir vebal olur. İktidarda iken de, muhalefette iken de, ortaklı iken de TRT'den bir türlü başıboş olmayan Sayın Demirel iktidarlarının, bağımsız yargıyı engel sayan, onun kararlarının kabulünü gururuna yedirmeme kuruntusunu çok sakıncalı bulduğumu bir çok kez belirtmişim.

Hazreti Ömer'in, Sultan Süleyman'ın, büyük Frederik'in saygı ile karşıladıkları yargı kararlarını, bizim Başbakanın kabul etmemesini anlamak çok güçtür.

Sayın arkadaşlarım;

Danıştayın bozduğu Kararnameyi okuyunca; «Benim yurdumda bu tür bir hükümet kararnamesinin bulunmamasını gönülden arzu ederdim.» demekten kendimi alamadım. Bu nasıl kararnamedir, o nasıl sözlerdir?.. En ağır cezaları gerektiren işleri TRT Genel Müdürü yapmış; Hükümet kesin karar veriyor... Buna karar veren yürütme organı: fakat şimdiye değin buna da seyirci kalmış. Yurt bütünlüğünü bozmuş, asılacak işler yapmış, hiç de ses çıkarmamış atıncaya kadar, azledinceye kadar...

Hükümet, kendisini yargı organı yetkileriyle donatılmış sandığını da belirtiyor, kesin konuşuyor. Bilmem ne zaman yazılmış ve hiç bir kovuşturma konusu olmamış sözleri, bugünkü atanmaya gerekçe almış. Bu nasıl bir mantıktır?.. Hükümetin tutumu ve beyanları ise, Kararnamedeki deyimlemeleri bile gölgede bırakacak niteliktedir. Kararname daha yayınlanmadan «Azlettik» müjdesi verilmesine değin övünenler, «Cepenin ilk meydan savaşı verildi» diye böbürlenme; bayram yapmış gibi sevinen, suç niteliğinde hatta kirli sözler söyleyen iktidar çevreleri...

Danıştay kararını ihkakı hak; yani kısacası, zorbalık sayan Sayın Başbakan ve Danıştaya dava açılacak kertereğe siyasal edebiyata sığmayan sözleri söyleyen A. P. Genel Başkan Yardımcısı değil mi?..

Bütün bunlar olurken, ortaklığın kuruluşunda baş konulardan biri olduğunu 4 parti söyleyip dururken, Sayın Demirel'in Brüksel dönüşü, olaya önem vermek istemeyen sözleri, pek de rahatlıkla dinlenecek türden değildir. Belirttiklerime göre görülüyor ki, konuyu yurdun bir numaralı sorunu haline getiren tutucu iktidara karşı olanlar değildi, iktidarın ta kendisi idi.

Cem'i atmada yurt kurtaran kahramanlar korusu da iktidar Başkanından, başlarından oluşmakta idi. Şimdi işler sarpa sarınca, görülen ağız değişikliği ciddilikle bağdaşamaz. Hele Sayın Başbakanın son basın toplantısında Danıştayın, yürütmeyi denetim görevini kabul etmiş görünmesi de hiç inandırıcı olabir mi?.. Verdiği kararları uygulama, fakat «Denetim görevi vardır» de... E.. Bu görevi nasıl yapacak bu?.. Hükümet bunu dinlemeyecek, kararlarına bakmayacak; ama senin denetim görevin var diyecek...

Yürütme görevini argo anlamında alıp, «Memur yürütme» biçiminde anlayan Hükümet, Danıştay kararlarını da «Danışma» anlamında anlıyor her halde. Oysa Anayasa bunlara, danışma anlamında değil, uyulması gereken kararlar niteliği tanıyor.

Dört parti, Hükümet ve bütün çevrelerinin başarılı bir genç adama tüm güçleriyle ve hiç bir sınır tanımadan yüklenmelerinin yorumunu tarihe ve kamuoyuna bırakmakla yetineceğim.

Sağlam bilgisine ve kişiliğine saygı duyduğum kimi Hükümet üyelerinin, bu çok yadırgadığım tutuma karşı davranışlarından da derin üzüntü duymaktayım. Bu konuları anlamayanların kusuruna bakılmayabilir. Gerçekten, yüce yargı organlarının kararlarına uymayı ihkakı hak, zorbalık sayan, Çerkez Etem kafa-sıyla yasal hiçbir yetki ve ilgisi bulunmayan parti sal-

dırganlarını, Devletin güvenliği ile görevli sayan, 19 Mayıs Bayramını bile kutlamak istemeyen, şalvarlı demokrasi isteyen, halkoyu ile meşru olmadığı kesin karara bağlanan bir partinin uzantısıyım, yani ben de onun gibiyim, o meşruluğunu yitiren gibiyim, diyebilen, «İşçi, işçi hakları ne demek, işçi hakkı yok.» diyen heykelomanlar içinde Anayasanın yapılmasında da katkıları olanların ve özellikle Sayın Hukuk Profesörü Başbakan Yardımcısının durumu, beni, serap görmüşe döndürmüş bulunmaktadır.

Bu sayın Hükümet üyelerinin ve çevrelerinin, Amerikan özentisi renk ve soy ayırımını polisliğe sokan ve estetik görüntüyü polislik niteliği sayan (Yönetmenlikte bunlar yazılı), askerliğini yapmamış insanları, imamları, hiçbir ilgileri olmayan ve tümünden başka bir nitelik isteyen polisliğe sokmak isteyenlerle, nasıl olur da bu saydığım kişiler suç ortağı olmaya razı olabilirler?...

A. P. geleneklerine göre, askerliğini yapmamış bulunan ve askerlikten kaçamaklılığı becermişleri ödüllendirme geleneğini onlar da mı benimsediler?... Orada var bu gelenek; dosyalara ve askerlikten kaçanlara o çevrelerde bir tutku var. Bu sayın arkadaşlar kongrelerde Türkistan şarkılarıyla, güçleri dışında yavellerle karıştırdıkları kafalara, Türk Ulusunun büyük bir bölümüne karşı; «Pontus artıkları, Kürtler, Fellahlar, Lazlar» türünden küçümseyici ve ayırıcı sözlerle, ulus bölücü ihanet tohumlarını ekmelerine nasıl olur da seyirci kalabilirler ve onlarla aynı Hükümette oturabilirler?...

Sayın arkadaşlarım;

Bugün açık deyimi ile TRT işgâl altındadır, fuzulî şağile de Hükümet arka çıkmaktadır. Bu fuzulî şağil hiçbir meşru hukuksal yetkiye dayanmadan, kurumun en başarılı elemanlarına kıyım uygulamakta...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Nasıl söyler bunu Senato?...

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Bal gibi de söyler.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Hiçbir hukuk dayanağı olmayan birisi, bir kurumun başında olursa, şağil olur.

A. P. ve iş çevrelerinin sabunlarıyla halkın beynini yıkamaya çalışmaktadır. Sanki o TRT Kurumunda, işçilerin, köylünün ve başka partilerin hiçbir hakkı yokmuş gibi, bir devrimle tarihin karanlıklarına gömülen Vatan Cephesi Radyosu hortlatılarak, fuzulî şağilli biçimde yaşıtmak istenmektedir.

Bu olumsuz tutuma, partizanlığa ve çağrı tersine çevirme uğraşına karşı olumsuz oy kullanan Yönetim Kurulu üyesi de yıldırım hızı ile atılarak, yerine bir başka A. P. yanlılığı açıkça bilinen kişi getirilmektedir.

Oyu ve vicdanî kanıları bu biçimde cezalandırarak zihniyetin demokratik hukuk devletinde yeri olduğunu mi?... Yan tutmayan emekli kurmay albayı at, yerine partizanı oturt... Fıllı, Genel Müdürün işgâli altında bulunan ve herkesin serbestçe girip çıkabileceği bir TRT'ye, hukuksal meşru Genel Müdür de sokulmuyor. İşte asıl zorbalık buna derler. İşte budur zorbalık. Yoksa, Danıştayın verdiği kararı alıp, «Benim hakkımdır bu» deyip gelince, belki bir formalite hatası olabilir; ama buna zorbalık denmez, zorbalık öbürüdür.

Böylece; mahkeme kararlarını dinlememek, Devlet organlarının yetkilerine kabul etmemek ve hatta onlarla savaşa tutuşmak biçiminde oluşturulan gerçek anarşik gidişe TRT'deki fuzulî şağil de somut bir katkıda bulunmuş oluyor. Bugünkü durum gerçek anlamıyla bir anarşidir. İktidarın başını çektiği ve yürüncesindekilerle yürütülen bu anarşi, nereye varacak ve biz buna nasıl seyirci kalabiliriz?...

Arkadaşlarım;

Acı bir siyasal gerçeğimize bir kez daha değinmek istiyorum. O gerçek bugün sergilenmiştir. O da şudur: Sayın Demirel'in iktidara gelişi anarşiye resmî bir çağrı olmaktadır. O geldi mi anarşi, çağrılmadan kendi kendine geliyor. 12 Mart öncesi bunu, sayısız örnekleriyle doğruladı. Bugün değilse, çağ dışı özlener ve yabancı özentisi saldırganlarıyla iktidar gücünün gölgesinde «Kurt sisli havayı sever» özdeyişine uygun olarak yürütülen anarşi; anarşinin en tehlikeli türüdür.

Yalnız bir kişinin prestijini onarmak, eskiden oturduğu koltuğa yine oturabileceğini göstermek amacından başka bir yarar olmayacak bir ortaklığın kurulmasıyla, bunu kurmaya çalışanların yarattıkları bunalım, yeni boyutlar ve nitelikler kazanarak bunalıma, rejim bunalımına dönüşmekte olduğu bir aşamaya ulaşmış bulunuyorum. Bunun böyle olacağı başından bilinmeliydi. Ortaklığın dayandığı ilkeler, onu oluşturanların zihniyetlerinin doğal sonucudur, bu. Bu gerçeği zamanında sezemeyenler bari şimdi gerçeği görerek «Zararın neresinden dönülürse kârdır» özdeyişinin gereğini yapmalıydılar. Yoksa, bir restorasyon özlemiyle, hatta çok eski bir restorasyon, eskiye kadar giden bir restorasyon özlemiyle eski Vatan Cep-

hesini yeni bir adla hortlattırmanın bedelini tüm Türkiye'ye ödetmenin hesabını hiç kimse veremez.

Arkadaşlarım;

Eski çağlarda bile, bir eliştirme ve yerme konusu edilerek düzeltilmesi amacıyla Eflâatun'un, «Hükümet yasaları kendisine geldiği gibi kurar. İşlerine gelen şeylerin yönetilenler için de doğru olduğunu söyler. Kendi işlerine gelenlerden ayrılanları da hukuka, yasa karşı geliyor diye cezalandırır» sözleriyle tanımladığı bir zihniyetin Hükümet çevrelerine egemen olduğu görüntüsü gerçekten üzücü ve hatta gurur incitcidir.

Konfiçyüs «Yasalara herkesten önce, onları yapanlar saygılı olmalıdır» demişti. Bir Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Konfiçyüs ve Eflâatun döneminin bile yediği bir tutumda olması, kuşkusuz siyasal bir mutsuzluktur.

Bilimin yanıtlanamayacağı, ırmakların tersine akıtılamayacağı, mahkemelerin yenilemeyeceği ve sopalara düşünlere egemen olunamayacağı gerçeklerini bile henüz kavrayamayan, eğilimlerden Hükümetin korunmasını sağlamada bu genel görüşmenin yardımcı olması içten dileğimdir.

Belirttiğim rahatsızlıklardan iktidar partisinin büyük kanadı içinde rahatsız olanların çok olduğunu biliyorum. Bu yan tutmaması bir anayasal buyruk olan ve yan tutuyor diye, tarafsızlığı bozuyor diye suçlanan bir kurumun başına bu suçlamayı yapanlar damgalı partililerini, egemen sınıfların temsilcilerini oturtmak suretiyle, herkesten önce kendilerini yalanlamakta ve içtenlikleri için de övüntilemeyecek bir kanıt vermektedirler.

Belirttiğim hukuka, adalete ve sağduyuya meydan okuyan durumu düzeltmeye ve Hükümetin kendisini mahkûm etmekten kurtulmasına bir yararı olur umuduyla, Hükümetin bu konuları en iyi bilen üyesi Sayın Feyzioğlu'nun vicdanî kanılarımıza yetenekli bir dayanak olacak, onun da Hükümetteki görevini daha iyi yapmasına ve kamu vicdanındaki yerini belirlemesine yardım edebilecek nitelikteki sözlerinden birkaç örnek sunmak istiyorum.

Gerçekten Sayın Feyzioğlu «Yürütmeyi durdurma kararı, yönetsel kararın üstünden kendi kendine yürür olmak niteliğini kaldırır. İcrailik vasfı kalmaz. Bu da yerindedir» diyor. «Bir karar hukuka aykırı ise, aykırılık bakar bakmaz görünüyor ise, buna karşın aylarca bu karar yürütüsün hukuk düzeninde ve toplum yaşamında yıkım yapsın denemez.» Yalçın-taş orada otursun, İsmail Cem gelsin denemez diyor

Feyzioğlu. «Danıştay yürütmeyi durdurma kararını süs olsun diye mi verir?.. Yüce Mahkeme bir karar verir; fakat kararın hiçbir etkisi olmaz yolundaki görüş ister partili olsun, ister olmasın hukukçuyum diyen herhangi bir insan tarafından nasıl savunulabilir? Hukuk bilgisini yansıtmadan imkâr etmeden böyle bir hatalı görüş savunulabilir mi? «Bu bir ara karardır» yolundaki itirazın da değeri yoktur. Bu kararın kesin olmadığını söylemek, uygulamaktan kaçınmak hukukun olanaksızdır.» Hukuk profesörü diyor. «Bir Hükümet Türk Ulusu adına hüküm veren Danıştay Dava Daireleri Kurulu şöyle demiştir» diye, bir yargı kararını aldıktan sonra, Türk Ulusu adına verilmiş olan bu karar karşısında nereden ve kimden kuvvet alarak, hangi Anayasa maddesinden, hangi yasa maddesinden, hangi hukuk ilkesinden kuvvet alarak, «Ben bunu dinlemiyorum; çünkü bu karar davanın sonunda verilmiş bir karar değildir diyebilir.» Ben de soruyorum; bugünkü nereden kuvvet alıyor, kendisi söylesin?.. Anayasa «Egemenlik Ulusundur» diyor. «Türkiye Büyük Millet Meclisindedir demiyor. Sayın Feyzioğlu'nun sözleri. «Parlamentonun tümünü toplasanız.» dikkat buyurun, «Parlamentonun tümünü toplasanız Meclis, Senato oybirliğiyle bir tek muhalif olmadan bir mahkeme kararının bir virgülünü değiştirmeye kalkarsa, Anayasa dışına çıkmış olur. Çünkü Anayasa diyor ki, bütün organlar yetkilerini Anayasadan alırlar ve yetkileri bu Anayasa ile sınırlıdır. Bir mahkeme kararını yerine getirip getirmemekte Anayasa yönetime takdir yetkisi tanımamıştır.»

İşte Sayın Başbakan Yardımcısının kesin kanısına göre Hükümetiniz yetkisini aşmış ve Anayasa dışına düşmüştür, fetvasını kendi Başbakan Yardımcısı veriyor. Diyor ki, bizim Hükümet Anayasa dışındadır. İşte benim de çabam, Anayasa dışına düşmüş olan Hükümeti elbirliğiyle Anayasa içine getirmek, taşıdığı yetki sınırları içine çekilmesini sağlamak ve asıl anarşi olan devlet kurumlarının otoritesi ve hukuk kurallarının çiğnenmesi durumuna son vermeye Yüce Senatoyu çağırmaaktır. Bu suretle Türk Ceza Yasasının 159, 311 ve 312 nci maddelerine giren suçlardan; Anayasanın 132 nci maddesini açıkça çiğnemekten, daha genel deyimiyile yargı organlarına ve hukuka karşı isyan etmiş durumdan biran önce Hükümeti kurtarmış oluruz. Onun, bunu kendiliğinden yapacağı, yapmayacağı iyice anlaşılmıştır artık.

Bugünkü durum rahmetli İmran Öktem olayında en üst yargı organlarını protestoya zorlanan durum-

dan da daha vahimdir. O protestoların nedeni, saldırganlara iktidarın göz yummasıydı. Şimdi ise, saldırı doğrudan doğruya iktidarca yöneltilen sözlü ve onun koltuğu altında yaşatılan silâhlı saldırganlarla yapılıyor. Orada dolaylı idi, burada doğrudan doğruya yapılıyor ve Hükümetçe de resmen destekleniyor. Hükümet açıkça hukuka karşı isyan ediyor.

Hukuku, siyasal maymuncuk gibi özel çıkar hesaplarını açmakta, haksız işler için hile-i şer'iyeye çevirmekte, bir gün söylediğinin sonra yüzde yüz terisini söylemekte ve karşısında olduğu yasanın bile biraz sonra savunmasını yapmakta, yanar dönerliğin en çirkin örneklerini vermekte, üstün başarılı kimşelerin bu duruma kılıf uydurma çabalarına karşın, gerçek yasal ve hukuksal durumu bir kez daha özet olarak belirtmek istiyorum: Hükümet böylelerine inancını masın diye.

Danıştay kararı, TRT Genel Müdürü atanması için diyor ki, ben buna son verdim. Son kararı verinceye değin, yerinde kalacaktır bu adam. Atanan yeni genel müdür de, o ana değin bu görevi yapamaz. Yönetimin bu hususta bir takdir yetkisi de yoktur. Sayın Başkan da bunu söylüyor. Anayasanın 114 ve 132 nci maddeleri de, Hükümete diyor ki, «senin her yaptığın iş yargı denetimine, yani Danıştayın denetimine bağlıdır. Bu denetim sonunda verilecek kararı hiç kimse engelleyemez, uygulanmasını geciktiremez.» diyor, Anayasa.

Bu kararlar arasında uygulama yönünden, uygulama niteliği yönünden ayırım da hiçbir Anayasa hükmüne dayanmaz. Danıştay Yasası da bu temele dayanan hükümleri koymuştur. Rahmetli Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'ın «Yönetmelik Hukuk İçin Başvurulan En Önemli Yapıt Niteliği» ndeki kitabında, dokunulmayacak, bozulmayacak bir hükümet tasarrufu olamaz, diyor. Bu durumda tersi söylenemeyecek davranışlar ancak şunlar olabilir:

1. — Sayın İsmail Cem gider yerine oturur. Sayın Nevzat Yalçıntaş geldiği yere gider. Hükümet de bu işleri engellememesi değil, en kısa sürede yapılmasını sağlar ve Danıştayın son kararını bekler.

Bu arada yargı organları ile savaşıma... (A. P. sıralarından «lâfa bak» sesleri) Lâfa bak diyor arkadaşlar, hukukun lâfları bu...

NİYZAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ne anlarlar.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Bunlar havadan atılmıyor, bilim adamlarının lâfları, Anayasada yazılı.

Kararlarını beğenmeme gibi, değil Hükümete akli başında hiçbir suçluya bile yakışmayacak tutumdan vazgeçer. Bu arada asıl kusurlu görmeden, asıl cinayete bakmadan disiplin cezası yapmıştır, diye; efendim niye oraya gitmiş, niye ilâmı beklememiş, niye bunu söylemişle uğraşmak ciddi parlamentere yakışmaz. Bu çocukça özür aramaktır.

Hükümetin hukuka karşı isyan halindeki durumunu bu türlü kılıflarla örtmek olanak dışıdır. Profesör bile olsa bu kürsüden söyleyen, herhalde ancak profesörlüğünü yalanlar. Hele, Anayasal durumu siyasal gelenekleri ve yönetsel yargı organının işleme biçimi bizden başka türlü olan yabancı ülkelerden aktarmalarla buna fetva çıkarmaya çalışmak (Yapıldı, burada) İkinci Cumhuriyet Türkiye'sinde medrese kafasına umut bağlamak gibi yakışsız bir davranış olur.

Anayasa değişikliklerinde de buna başvuruldu. Bu yolun yanlışlığını anlatmak için birkaç örnek vereceğim. Dendi ki, burada; Fransa'da bile rektörü Millî Eğitim Bakanı atar. Doğru, bölgesinin eğitim koordinatörüdür. Ama, Fransa'da üniversitenin seçtiği iki rektörden en çok oy almayı seçen bir tek bakan çıkmıştır, şimdiye kadar. Ne demektir o? Seçtiğini atıyor demektir. Bunu örnek olarak Türkiye'de buna benzer bir şey yapmaya kalkışmak, herhalde iyi bir kılıf değildir.

Sonra Fransa'da Danıştayın Başkanı Devlet Başkanıdır. Bizde benzer bir karar verdiği, Hükümetin bu davranışta olduğuna örnek verilebilir mi Fransa'da? Fransa'da İsmail Cem'in olayına benzer bir olay duydu mu kimse? Fransa'da Demirel iktidarına benzer bir Hükümet, değil böyle aylarca, bir gün yaşayabilir mi? Bütün bunları bilmek ve benim vardığım yargılara varmak için profesör de olmaya gerek yok; okur - yazar olmak yeter.

Hükümetlerin açık ve kolay anlaşılır biçimde yazılmış bu hükümleri anlaması doğal olmalı idi.

En önemli husus da, işte sayısız sorumlularla uğraşırken, dışarıda da en güç durumda iken ve bütün bunların baş sorumlusu kendisi iken, Hükümetin bu tür konulara ve özellikle partizanlığa baş önceliği vermesidir. Nelerle uğraşılıyor, Türkiye nelerle uğraşması gerekir. Bir işlemin, bir lisenin berberini başka bir okula hademe, diye atacak düzeyde indirilen partizanlığın bayrağını taşıyan bir hükümet, tüm Ulusun Hükümeti olduğunu söylemesi ve dışta saygınlık görmesi şaşırtıcı bir çelişki olur. Memleketinde bu tür

davranan bir Hükümetin dışarıda saygınlık görmesi düşünülemez.

Dış politikada daha önceki olumlu birikimleri ve kazanılan yüksek saygınlığı hovardaca tüketmekte, umutları serapa çevirmekte, iç politikada Anayasa dışı, Atatürk karşıtı eğilimlere dayanmakta ve bir yöntem olarak da kaba saldırıları ile, kaba kuvvet saldırıları ile baskıları kullanmakta ün kazanmış olan Sayın Demirel iktidarlarını yasal yola, hukukun gösterdiği yola getirmenin olanak dışı olduğunu, yeni iki aylık dönem de bir kez daha göstermiştir.

Sayın Demirel iktidarlarından başka türlüünü beklemek aşırı bir iyimserlik olur. Başka türlü davranamaz. Davrandığı gün varlık nedenini yatsır.

Sayın Başbakanın son basın toplantısında gerçeklere hiçbir ilgisi olmayan inandırıcılığını kendi sözleriyle de yok eden beyanlarına inanmak çok sakıncalı olur. Efendim, düzelmiştir artık denemez. Hayır, hazır bulsa bile, taşımaya yetmeyecek bir sürede depoları doldurduğunu söyleyen bir kimse, depolar boşmuş da bu iki ayda hepsi dolmuş, taşımaya bile bu süre yetmezdi. Söyleyen bir kimseye herkesten önce kendisi de inanmıyor. Onun için bir inanç yanılığı altında bu görüşmeyi engellemeyiniz. Şaşırtıcı ölçüde bir kısa sürede yaratılan bir mucize olduğu doğrudur, bir mucize karşısında olduğumuz doğrudur. Bu mucize de Atatürk Cumhuriyeti, ona karşıt eğilimlerin işgaline uğradığı, hukuksal ve Anayasal düzende ona karşıt bir yönetimin ülkeyi kestirilemeyecek bunalımlara sürüklemekte olmasıdır. İşte karşımızdaki büyük mucize budur.

Arkadaşlarım;

Demirel iktidarının bu acı gerçekleri kabul ederek kendiliğinden düzelmeye eğilimi gösteremeyeceği artık anlaşılmalı olmalıdır, dedim. Gerçekten bu durumu ile hâlâ başarılı olduğunu söyleyip duran kimseye ortak etmeye cesaret edememesi gereken günahlarını muhalefete yüklemeye kalkışmak gibi sağduyu ile bağdaşır yönü olmayan bir tutumu çare sanan Hükümetin ve onun gidişine alkış tutanların durumu çok kaygı yaratıcıdır.

Bu ülke hepimizin olmasa, rejime gönülden bağlı olmasak acı, acı gülümsemekle yetinirdik bu duruma. Bu marifetleri yapan Hükümet başarılı imiş, hem başarısı mucize ölçüsünde imiş. Gerçekten iki ay içinde yerinden atılmayan yetenekli, dürüst üst görevli memur ve rahatsız edilmemiş kurum ve örgüt bırakmayan, Devlet kurumlarıyla savaşmada rekor kıran

Anayasa ve hukuka isyan eden, Devletin resmî koruyuculuğu altında onun temellerini yıkıp Ortaçağ uyumlu hale getirmek için lâiklik ve Atatürk düşmanlığı kampanyasına ortak durumuna düşen, bu tutumunu zorla kabul ettirmek için saldırganlarına Meclis kürsülerinden ve Devlet radyolarından övgülü buyruklar veren, cepheler oluşturup iç savaşmayı yurt yüzeyine yayan, bu hali restorasyoncu politikasını anlatmak için de (Bu restorasyoncu politika bunun üstüne biniyor) kendi ulusal malımız öz Türkçe sözlerden öğürtü duyan ve duyduğu için Arabın, Ace-min, Lâtinin ve Rumun artıkları olan sözcükleri kullanmayı milliyetçilik sanan, dış politikada da ülkeyi görülmemiş bir yalnızlığa sürüklemeyi başaran, «Kıbrıs sorunu seçim yatırım yapılıyor» yermesine karşılık şimdi de onu Türkiye'nin hızla yükselen uluslararası saygınlığına karşı yıkım yatırımına çeviren bir Hükümet çok başarılı olmalıdır, çok başarılı sayılmalıdır. Bunlar 2 ayda, 3 ayda, 5 senede yapılmaz ki...

Bizi kızdırmamaya çok dikkat eden Kissinger'in bile sert dille azarladığı, Luns'un bile «Anlaşılmaz, hatta iki yüzlü» diye nitelediği Hükümetin, Sayın Başbakanın Başbakanlık koltuğuna bir kez daha oturdu; ama bu oturuşun ülkeye neye mal olacağını gelecek gösterecek. İşte, bu derecede acıklı bir durum karşısındayız arkadaşlarım. Kimse alınmasın; ama gerçekleri de söylemekten kimse çekinmesin.

Arkadaşlarım;

Durumu, genel hukuk kuralları ve yasalarımız ışığında inceleyelim.

Kişisel hakların ve tüm özgürlüklerin anası sayılan, düşün özgürlüğünün baş güvencesi olan basın - yayın organlarına tüm bir özgürlük tanıyan, Anayasamızın öngördüğü özerklik bir geriye dönüşle kaldırıldıktan sonra yan tutmazlığın korunması esas alınmıştı, Anayasa buna göre yazılmıştı. Yan tutmazlık ilkesi de her şeyden önce siyasal iktidara, yani Devlet gücünü elinde bulunduranlara karşı korunmalıdır. Onlardan başkalarına karşı korunma ikinci derecede düşünülür.

Bu yan tutmazlık konusu üzerinde de genel bir anlaşmaya varmalıyız. Nedir yan tutmazlık? Yan tutmazlık; siyasal parti, siyasal inançlar, türlü meslekler ve değişik siyasal görüşlere yasaların suç saymadığı sınırlar içinde eşit yayın hakkı tanımaktır, yayın organında, Devletin ağzında bu tür eğilimlere yasalar dışına taşmamak koşuluyla eşit yayın hakkı tanımaktır.

En büyük siyasal partinin solcu olduğu bir ülkede sol düşüncüyü suçlayanların ve yasaklamak isteyenlerin; değil bu kavram, demokratik rejim hakkında da sağlıklı bir mantıktan yoksun oldukları tartışmasız kabul edilecek bir gerçektir. Hangi kafayla ve hangi bilimsel verilere dayanarak doğaya ve hatta dinimizin sürekli değişim ilkesine aykırı olan tutuculuğu, sağcılığı İslâmın ve ulusçuluğun gereği sayarak överken, (asıl ayıbı överken) ileriye, halka dönük değişimle tüm eşitlik, kesin adalet, sömürden arınma, aracı, tefeci, asalaklar takımından kurtulma ve kişiliği olan bağımsız dış politika isteme niteliğinde; istemez suretiyle nitelenen çağdaş solculuk İslâma ve ulusçuluğa aykırı sayarak kötüleyebilir? Hangi kafa, hangi mantığa dayanır bu? Tersine bakıyorsun; efendim, sol yayın yapıyor, kapatmalı... Namuslu yayın yapıyor. Hatta daha ileri gidilerek suçlanabilir mi solculuk bu memlekette dediğim nitelikleriyle? Ben elbette adam kaçırmış, insan vurmuşu savunmuyorum; ama çağdaş solculuğu belirledim, buna karşı olunur mu? Müslümanlıkla olunur mu, milliyetçilikle olunur mu? Hazreti Muhammet bunun tersini mi söylüyordu? Aracıya araç olun, faiz verin millet birbirini soysun mu diyordu? Hatta daha ileri gidiyordu, «Zamanla ahkâm değişecek, süreli devrim İslâmda esastır» diye fıkıh kuralı da İslâmın çok övülen bir ilkesidir. Bu kavramları bilmeyenleri kandırmada başarıyla yürütülen bu oyun da artık çakılmıştır ve seyirci bulamaz hale gelmiştir; ama herhalde Devlet buna araç edilmemelidir.

Bu kafa ile Devletin yayın organlarında Devlet kurumlarını ve özellikle eyilimlerini denetlemekle görevli yargı organlarını yerici konuşmalar; yalnız yan tutmazlığı değil, hukuk devletinin temel ilkelerini çiğneyen bir hukuk dışılık ve bunu yapan da, kararları yargı organınca hatalı bulunarak bozulan Hükümet ise, sanığın mahkemeyi suçlaması gibi yabansı, garip bir davranış olur. Bizde bugün yapılan iş de budur.

Diyalektik oluşum aşamalarına uyumlu olarak Devlet kurumunun fonksiyonel yapısındaki değişimle yönetim sürecinin kendiliğinden değişip iyileşmesini öngören Anayasamız Devlet kurumlarının neliklerinde, mahiyetlerinde, onların amaç ve özellikle görevlerinde de çağdaş oluşuma koşut olarak, paralel olarak ve onlara uygun sürüp gidecek bir iyileşmeyi öngörmesine karşın bugün, o Anayasadan önceki ve onun mahkûm ettiği bir zihniyetin diriltilmesine çalışıldığına tanık olmaktadır.

Parti, Devlet, Hükümet ayrımı yapamayan. Anayasanın açık hükümleri yerine, onun mahkûm ettiği

zihniyeti egemen kılmak isteyen tutumun 1975 Türkiye'sinde yeri olamaz.

Temel ilke olarak kuvvetler ayrılığı yanında yetki genişliğine, yerel ve kurumsal yönetim özerkliğine olanak veren, yetkilerin merkezde bir elde toplanmasını sakıncalı bulan, her şeyi en iyi ben bilirim, ben yaparım, benim beğenmediğim kötüdür diyen bencil tutkulara ve her şeye egemen olma eğiliminin uygulanmaya da yansımaya engeller koyan 1961 Anayasası felsefesiyle bugünkü Hükümetin tutumu tüm bir çatışma halindedir.

Sayın A. P. Genel Başkanı adaylarından birisini yan tutmazlığı esas olan TRT'nin başına ve yine A. P. yanlılığı kesinlikle bilinen bir başkasını da Yönetim Kuruluna getirmek, yani hiçbir partiyle ilgisi olmayanları yan tutuyor, diye suçlayıp yerinden atıp, yerlerine parti yanlılarını koymak gibi partizanlık örneği, (biraz da insan mahçup olarak yapmaması gereken bir partizanlık örneği) karşındayız. Yan tutmasın; ama başına A. P.'liler toplansın diyor.

En üst yargı organlarını tanımak istemeyen yargı organları kararlarından rahatsızlık duyan ve yasa dışı atamalarını bozan yargı organlarına savaş açanları ve onları etkileyebilecek durumda olanları uyarıcı olur umuduyla ünlü bilginlerin insanlığa mal olmuş görüşlerinden birkaçına değinmek istiyorum. Çünkü konuşmamı yerenler, belki bunları okumamışlardır, onlara yardım edeyim diye...

Yargının önemi, çağların ve yönetimlerin niteliği o çağlardaki adaletin ve yargının nitelikleriyle uyumlu bir görüntüde olduğu görüşünü paylaşanlardanım.

Oban, «Eğer Ortaçağ, derebeylerini yargılayabilseydi, Ortaçağ olmazdı.» diyor. Ortaçağ derebeylerini yargılamadığı için suçludur.

Türkiye Barolar Birliği Sayın Genel Başkanı Erem de, bu görüşe çağcıl bir yanıtla, «Eğer bizim çağımız da kendi derebeylerini yargılayabilse, bizim çağımız olmaktan çıkardı; yani çağımız daha ileri bir aşamaya ulaşırdı.» diyor. Bu görüşü daha da somutlaştırırsak, Türkiye'miz kendi derebeyliği özentilerini yargılayabilseydi, ne 27 Mayıs olurdu, ne 12 Mart ve ne de bugünkü Anayasa dışı tutuma cesaret edilirdi... Derebey özentilerini yargılayamadığımız için bu durumlar oluyor.

Sayın Erem'in, «Oran ne olursa olsun, yabancı öge (unsur) ile derhal bozulabilen birinci kavram adalettir. % 1 de olsa yabancı ögenin karıştığı şey adalet değildir.» sözlerini, onlardaki anlamı kavrayabilen ve hukuk kurallarına saygı ile inanan Hükümet üye-

lerine ve iktidar çevrelerine sunarım. «% 1 yabancı öge karışımı adaleti bozar.» diyor; % 100 olursa ne yapar adaleti o?... İşte bu oranlar arasındaki bağlantıyı sayın arkadaşlarımın değerlendirmesini rica ederim.

Sayın Erem çok yerinde olarak, «Hükümet adaletle ilgilenmez.» diyor. Çünkü adalet Hükümetin işi değildir. Egemenliğin temsilinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin tekellik döneminin çok geride kaldığını hâlâ anlamak istemeyenler, kendilerini ulusal intelligent (irade) temsilcileri diye nitelerken, ulusal egemenliğin kendisine yansıyan yönünden güç alarak, Türk Ulusu adına karar veren yargı organlarını bu temsilden yoksun saymakla düştükleri katmerli yanlışlığı kavrayabilmelerine bu bilimsel görüşlerin yardımcı olmasını dilerim.

Aslında ulusal irade yönünden yargı organı yürütmeden de üstün; onunki yetki, öbürünkü görevdir. O da onu aynı kaynaktan almış; ulusal egemenlikten, ulustan almıştır. Onun da yetkisi Anayasada yazılıdır. «Ben temsil ediyorum, o temsil etmiyor» demek pek akıllı bir söz olmaz.

Sayın Demirel iktidarının da yargıya saygıyı ve yönetsel yargının önemini kabul etmede, Devletin bu temel kurumlarının önemini ve rolünü bir türlü içine sindirememede gösterdiği inattan vazgeçmesi, hem kendisi ve hem rejimimiz için önemli bir kazanç olur. İşte bu görüşme bunu sağlayabilir.

Sayın Başbakanın yargı organlarını kendisine engel sayma saplantısından kurtulamamasının, ulusal geleneklerimize, yazılı hukukumuza ve evrensel uygulamalara ters düşmesinin son bulmasında bu genel görüşmenin bir katkısının olması içten dileğimdir.

Tanrı'nın Oğlu Ülkesi Japonya'nın yüksek yönetsel yargı organı, «Eğer bir yönetsel karar yasaya göre yeterli gerekçelerden yoksun ise, o karar ortadan kaldırılmalıdır.» diyor. Bizim Danıştayın da yaptığı işte budur. Baş antikomünist Amerikan Yüksek Mahkemesi, komünist propagandası yapan belgeler geldiği zaman, gelenin isteyip istememesine, yanıt vermediği takdirde istemiyor anlamına gelen yasayı Anayasaya aykırı bularak iptal ediyor, «soramazsın» diyor. «Okur okumaz, ister istemez; sen karışamazsın.» bunu kim diyor? Baş komünist düşmanı Amerika. Ya biz?.. Hükümet, kararnamesinde, bilmem ne zaman yazmış, fakat hiçbir kovuşturmayla konu olmamış yazıları yazana, kesin bir kararla «sen komünistsin» diyebiliyor. Bu gerekçe ile de onu görevinden atıyor. Hatta kendisini yargı organı yerine koyup, ver-

diği kesin hükümlü kararı resmen yeğ edebiliyor. Daha da ileri giderek, bu hukuk dışı kararını bozan en üst organının da üstünde bir yetkiyle kendisini donatmış varsayarak onun kararını hükümsüz olarak nitelendirip, uygulamasını önüyor. Sanki Danıştayın üstünde bir Yargıtay da Hükümet.

Aktardığım bilimsel görüşlere, yazılı hukukumuza, Devlet kurumlarımızın bunlara uyumlu çalışmaları, rejimimizin temel niteliklerine tümden ters düşen tutumuyla Sayın Demirel iktidarı ve hele onu oluşturan bugün en etkin biçimde A. P.'nin de iradesi dışında yörengelere sürüklemekte olan eğilimlerin hukukun içinde, yasal kurallara uygun halde, meşru biçimde bu eğilimlerin çalışmaları beklenemez. Bugün bu durumu yaratan eğilimleri, yasalar içinde ve meşru biçimde çalışmaya zorlayamazsınız. Meşru yoldan lâyikliğe ve Atatürkçülüğe düşmanlık olur mu? Yasa dışı partizan saldırganlarla Devletin güvenliğini sağlama, hatta Devletten iyi istihbarat örgütü olduğunu söylemek ve Devlet kurumlarının yetki ve kararlarını çiğneme hukukan savunulabilir mi? Savunmasa bunların gereğini yapacak ki, o da işine gelmiyor. Bu iktidarın hukuka, yasalara ve meşruluk ilkelere bağlı çalışması, sudan çıkmış balığa benzer, yaşayamaz. İllâ hukuk dışı, yasa dışı bir ortamda yaşayabilir. Çünkü eğilimler bu niteliktedir.

Arkadaşlarım, işte asıl anarşi de budur. En tehlikeli bir anarşi ortamı yaratacak bu tür siyasal hastalığa yakalanmışlara Türkiye Büyük Millet Meclisi seyirci kalırsa, varlık nedenlerine ters düşmüş olur. Buna Türkiye Büyük Millet Meclisi nasıl seyirci kalabilir? Asıl anarşi budur. Çağlar boyu süregelen uğraşlar sonucu ve sayısız bilginin düşünsel ürünü olan kuvvetler ayrılığı ilkesini de açıkça çiğnemek, iktidarın keyfiliğine karşı baş güvenceleri yok etmeye tüm yolları açan bir anarşi karşısındayız.

Arkadaşlarım;

Siyasal oluşumumuz bakımından olayı değerlendirelim.

Bu olay her şeyden önce siyasal örgütlerin sözlerine inancı sarsacak bir güven bunalımı yaratacak niteliktedir. «Dün ne söylüyorlardı, şimdi ne söylüyorlar; bunların sözlerine inanılmaz» dedirtecek tipik bir örnektir, bu. Bunun için de bugünkü yakındığımız tutumun baş sorumlusu olan partinin TRT Yasası Meclislerde görüşülürken söyledikleriyle bugünkü söylediklerini karşılaştırıp, sağlıklı bir vicdan kanısına varmak için anılarımızı tazeleyici bir uğraşta bulunacağım.

1964 yılında yasa Mecliste görüşülürken A. P. adına Sayın Turgut Çulha, «Eğer olanaklı ise, TRT Yönetim Kurulundaki Hükümet temsilcilerinin düşünlerinden onlara danışmadan yararlanılmasını; fakat onların oya katılmamasını...» istiyordu. Düşünü- nüz, TRT Yönetim Kurulundaki hükümet temsilcile- rinin oya katılmasını istemiyordu A. P. adına konu- şan sayın sözcü. A. P. adına Sayın Kürşat da, «asıl olan Kurumun karar ve yönetim fonksiyonlarında her türlü karışımın önlenmesidir. Kimse karışmasın.» diyordu. Kimse de şimdi karışmıyor; yani TRT'ye kimse karışmasın, bunlara benzer sözleri öbür sözcü- lerde söylüyor ama vaktinizi almak istemiyorum.

Senatoda görüşülürken, o zaman bunu görüşen Komisyonun Başkanıydım. Sayın A. P. sözcüleri, «Genel müdürün atanmasında hükümetin imzası bu- lunmamalıdır» diyorlardı. Değiştirilmesinde de hiç bir rolü olmamalıdır. Hükümet üyeleri, yönetim ku- rulunda bulunmamalıdır. Bugün aynı görüşleri savu- nuyorum, ben de diyordum ki, dediğiniz doğru, hü- kümet, yan tutmazlığını etkileyemesin; ama hüküme- tin de bunda bir katkısı var, hiç olmazsa atama for- malitesine imzasını atsın. Gene yönetim kurulu seçi- mi olsun; ama belirli koşullarla değişmesi de yazılsın. Hayır efendim, hükümet hiç buna karışmasın. Peki, yönetim kurulunda hükümet üyelerinin bulunmasının niye sakıncası olsun? Çoğunluk olmasın; doğru. Üye- lerin azınlığı hükümetten olsun, çoğunluğu yan tut- maz olsun; ama bunlar da bulunsun. Hayır, onlar da bulunmasın.

Şimdi, bunu söyledikten sonra bugünkü görüşle- ri savununca biraz rahatsızlık duyması gerekir insa- nın.

Sayın arkadaşlarım;

Eskinin üzüntülü anılarla kapatılması gereken ik- tidar koltuğunu, Devleti özel mülkü haline sokma aracı sayan kendi görüşünü biricik doğru sanan, tek sesli yayın hastalığının bunca deneyimlerden sonra bir kez daha depresmesi rejimin yazgısına, kaderine ve ülkenin geleceğine yönelmiş bir tehlikeyi simgeler. Yargı kararlarını uygulamama, Anayasayı çiğneme, yasalara göre suç sayılan eylemlerin cezasını Hazine yolu ile Ulusa ödetme, Devlet Hazinesini kendi özel kasası sanma; kısacası, çiftlik ağası gibi Devleti yö- netme hastalığı temelinden tedavi edilmelidir. Bu edilmezse, türlü depresmelere yol açar.

Nitekim, yasa son kez görüşülürken, (kıdem taz- minati) fon ayrılısın; ama Devlet ödesin. Yani, Dev- letin kesesinden her şey yapılsın eğilimi yasada yan-

sıdı; ama sonu önlendi. Bu tür Devlet aleyhinde oluş, iktidarı Devletle zıtlasmaya götürür. «Beni yöneten bana karşıdır» dedirtir.

D. P. - A. P. yörüngesindeki siyasal yaşamın ben- ce büyük hastalığı, bu Devlete karşıtlıktır; bundan kurtulduğu gün rahat ederiz. Bu hastalığa yakalanma- dan, bu hastalıktan kurtulmadan sağlıklı eylem bekle- nemez. Kamuoyunda başarılı olan, en azından öyle not alanları atarak, biricik niteliği partizanlık olanları oturtur; örneğin kıyı yağmasını önlemeye çalışan, petrol sömürüsüne karşı çıkan, toprak reformunu yü- rütecek müsteşarları, madenlerimize Türk Devletinin sahip çıkmasını amaç edinen ve TRT'yi ilk kez Avru- pa'nın en öndeki yayın organları düzeyine çıkaran genel müdürleri ve onların ekiplerini kovup, yerleri- ne bir çoğu da dosyalı partizanlarına, partilerine hiz- met edecekleri yerleştirmek için pazar, tatil demeden telâşla eyleme geçen bir iktidar modeli karşısınday- ız. Pazar mazar demiyor hemen atıyor hademeye varıncaya kadar; gazetelerde, hikâyeleri okudunuz.

Ancak, istilâcı güçlere yaraşan bir hınçla; başarılı, dürüst kamu hizmetlerine çullanan, buna karşı tepki- leri de çağ dışı baskılarla sindirmeye umut bağlayan gidişe «dur» deme gerekmesinin duyulmasına yar- dım edeceği için genel görüşme açılmasını öneriyor- um.

Ancak, savaşta kullanılacak deyimler ve iç savaş- ta başvurulan araç ve yöntemlere ve tüm karşıtlarına düşmanlığı esas alan bir cepheleşmenin, bir Atatürk karşıtı cepheleşmenin oluşturduğu iktidarın yaratmak- ta olduğu tehlikeleri belirtmekte genel görüşmenin yararlı olacağı inancındayım.

Gerçekten, «sola karşı» sözü ile en büyük siyasal parti ve yönettiği politika ile ve tüm Devlet kurum- larına ve başarılı kamu hizmetlerine düşmanlığını açıkça ilân eden bir iktidar, ne muhalefetten ne Dev- let kurumlarından ve ne de başarılı, dürüst kamu hiz- metlerinden destek bekleyebilir. İlân ediyor düşman- lığını, «Ben sola karşıyım; o halde ey sol, muhalefet; düşmanımsın. Ben şuna karşıyım ey Devlet kurumu, sen de benim düşmanımsın.» Böyle diyen bir iktidar yaşayabilir mi? Yaşarsa, ona ve memlekete kaç- mal olur? Bunun dışarıda bir saygınlığı olabilir mi? Düşman ilân edilenlerden, komandolarıyla canlarına kıymaya çalışanlardan, savaş haline girdiği kurumlar- dan destek bekleyebilir mi? Desteksiz bir Hükümet, memlekete neye mal olur?

Bu genel nitelikleme içinde Türkiye'nin büyük çık- mazı belirlenmektedir. Kaygılı gelişmelere yol aç-

cak nitelikteki bu genel çıkmazın görüşme konumuz olan yönüne bir çözüm bulursak, tüme yardımcı olacak etkin bir adım atılmış olur. Bu suretle Hükümet :

1. Yargı kararlarına karşı gelemeyeceğini anlayarak, onlara uyma olgunluğunu gösterme gereksinmesini duyabilir : Umud.

2. Fuzulî şâgilden yana olmanın bir anarşik eylem olduğunu anlayabilir.

3. Danıştay kararlarını alan kimsenin görev başına dönmek istemesi karşısında kollarını sallaya sallaya yerine dönemez, bizzat ihkakı hak edemez, zorbalık yapamaz demenin, aslında zorbalığın ta kendisi olduğunu anlayabilir.

4. Burke'nin «Halkın şiddete başvurması derin bir adaletsizlik duygusunun sonucudur.» sözündeki (Bizim için söylenmiş bu) gerçeği 12 Mart öncesinde anlamayanların hiç olmazsa şimdi anlamaları sağlanabilirse, geleceğin, büyük bunalımlara gebe olması önlenabilir.

5. Türk hukukunun kuralları, durumu statiklikten kurtarılıp dinamik, çağa dönük ve sürekli olarak değişen sosyo-ekonomik gereksinimleri karşılayabilecek, toplumsal oluşumuza uygun yeni kurallar getirecek bir nitelik ve canlılık kazanması, yönetimin de buna uyumlu bir gelişme göstermesi zorunluğu karşısında (Türkiye, bunun karşısındadır ve Anayasa bunu öngörmektedir) bu kadar ileri çağcıl bir davranışı özlerken, eski çağların bile yerdiği zihniyetlerin diriltilmesinin anlamsızlığı belki kavranabilir.

6. Başlıca ürünleri olan doğal hukuk, eksiksiz adalet, toplumsal adalet ile çağdaş devlet düzenini insanlığın evrensel düzeydeki ilişkilerinin niteliklerini oluşturan akılcılığı, rasyonalizmi temel ilke yapmaya çalışan bir dönemde bu haksız çağ dışı keyfilik örneği tutumun sakıncaları herkesçe de anlaşılmasına yardım edebiliriz.

7. Jehring «Haksızlık ve keyfî eylem denilen yedi başlı yılanın kafası ancak adaletle ezilebilir.» derken...

BAŞKAN — Sayın Yıldız, saat 19'a 3 var; konuşmanız 3 dakika zarfında bitmeyecekse ne kadar zamana ihtiyacınız olduğunu öğrenmek istiyorum.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Beş altı dakikada biter Sayın Başkan.

BAŞKAN — Saat 19'u 6 geçeye kadar çalışmalarına devam olunması hususunu Sayın Yıldız'ın konuşmasını bitirmesi için oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Evet; «Haksızlık ve keyfî eylem denilen yedi başlı yılanın kafası ancak adaletle ezilebilir» derken, Türkiye'nin, bu yılanı koltuğu altında besleyen bir iktidarın yurdun geleceği ve rejimin yazgısı üzerindeki bir karasaban görüntüsünden kurtulması sağlanabilir.

8. — «Berlin'de mahkemeler var» sözünü her Türk'e «Ankara'da Danıştay var» biçiminde dedirebilen, söyletebilen bir yüce yargı organına ve onun sayın üyelerine kızarak saldıracak yerde, onları övgü ve saygı ile selâmlamanın bir olgunluk gereği olduğunu Sayın Demirel İktidarı da belki anlayabilir.

O halde neler yapılmalı?

Arkadaşlarım:

Önce yasama organı olarak biz ne yapmalıyız? Toplum ve içinde bulunduğu çevre ya da örgüt ne olursa olsun, birey için önemli olan şeyin yalnız beğendiği, görüşünü paylaştığı yanın haklı savaşmasını desteklemek değil: zarar görmesi olasal olan toplumsal çıkarı ya da haksızca incinecek kişisel gururu korumayı her şeyin üstünde tutmak, yasa dışı haksız ya da acımasız davranışlara karşı erdemli, fazileti egemen kılacak bir savaşma ile adaletliyi, iyiyi, doğruyu, haklıyı cesaretle desteklemek suretiyle topluma yeterli bir adalet iklimi yaratmaya çalışmaktır. Asıl erdemli davranış budur. «Adalet mülkün temelidir» özdeyişinin sahibi; «Adalet ve haklılık ülkemde egemen oldukça yenilgi yoktur» sözünü Süleymaniyenin kapısının üstüne yazdıran ünlü Süleymanın ulusuna yaraşan tutum ancak böyle olanıdır. Cumhuriyet Senatosu da böyle bir örneği vermeye en uygun bir yüce kurumdur.

İşte benim yapmaya çalıştığım da sizleri bu görevi çağırıldan ibarettir. Amacı adaletliye, iyiyi, lâıyk olana toplumsal saygınlık kazandırmak, düzeni de buna göre kurup işletmek, yönetimde de bununla uyumlu bir zihniyet gelişmesi sağlamak olan hukuk duygusu, ne ölçüde gelişirse toplumsal mutluluk da o ölçüde güvenceli olarak gerçekleşir. Hukuk duygusunun gelişmesi oranında toplumsal mutluluk gelişme şansı kazanır. Devletin temeli hukuktur. Bizim bugünkü görevimiz de bu temeli kemirmekte olan bir partizanlık mikrobuunun yaşama şansını önlemektir. Jehring'in dediği gibi «en tehlikeli yılanı ezmektir.» En azından onun zararlarını sınırlamaktır. Yine Jehring'in; «Hukuk duygusu bütün bir ağacın köküdür, eğer kökün değeri olmazsa, eğer kök çorak topraklar, kumlar ve kayalar arasında kurursa geriye kalan bir serap olur» sözünün anlamını en iyi kavrayacak

durumda olan Cumhuriyet Senatosunun bu tür bir se-
rap yaratma çabasını boşa çıkarmasını içten dilemek-
teyim. Bunun için de konunun enine, boyuna görüşü-
lüp sağlıklı bir kaniya varılması gerekir.

Arkadaşlarım;

Hükümet de yaptıklarının doğruluğuna inanıyor-
sa, bizim söylediklerimize karşı söyleyecekleri var
ise, kısacası aptestine güveniyorsa burada hesap ver-
mekten, Türk ulusuna karşı yüklediği yükümlülü-
ğün gereğini yapmaktan kaçınmaz. Yaptığının doğ-
ruluğuna inanıyorsa, gelir bunu söyler. Aptestine inan-
mıyorsa binamızın destekçisi olamayız.

Eğer kaçınırsa, Yüce Senatodan, kaçandan, uy-
durma fetvalara sığınmaya çalışanlardan değil, alnı-
nın akı ile karşısına çıkabileceklerden yana olduğunun

inandırıcı bir kanıtını vereceği umudu ve karşı söz-
cülerin de polemiklere ya da demagojilere sapmadan
görüşlerini eylemsel ve bilimsel gerçeklere dayanarak
sunmaları dileği ile konuşmamı bitirir, Yüce Kurulu-
nuzaya içten saygılar sunarım. (C. H. P., M. B. Gru-
pu ve Kontenjan Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın senatörler, konuşma sırası ge-
nel görüşme önergesi aleyhinde olmak üzere Sayın
Ahmet Nusret Tuna'nın. Ancak, saat 19.00'u geç-
miş ve aldığımız kararlar belirlenen süre de dolmuş ol-
duğundan, işleme, gelecek Birleşimde devam etmek ve
19 Haziran 1975 Perşembe günü saat 15.00'te top-
lanmak üzere 66 ncı Birleşimin İkinci Oturumunu ka-
patıyorum.

Kapanma Saati : 19.05

IV. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi İsmail Kutluk'un, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere nezdindeki öğrenci müfettişlerine dair soru önergesi, Millî Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem'in yazılı cevabı. (7/342)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Millî Eğitim Bakanı tarafından yazılı olarak Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 120 nci maddesi gereğince cevaplandırılması hususunda gereğine müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

İsmail Kutluk
Çanakkale

1. — Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere nezdindeki öğrenci müfettişliklerinde görevli bulunan müfettişlerin yurda dönüş müddetleri ne zaman bitmektedir?

2. — Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere nezdindeki öğrenci müfettişlerine eskileri yurda dönmeye yerlerine tayin yapıldığı söylentileri dolaşmaktadır. Doğru mudur?

3. — Yıllarca Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kadrosunda değerli, çalışkan ve her bakımdan başarılı

müfettişler varken yukarıda zikredilen devletler nezdindeki öğrenci müfettişlerine emekli ve eski Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinden Kemal Yılmaz'ın Kararnamesinin çıkarıldığı doğru mudur?

4. — Şayet doğru ise bu zatın tayini ile halen görev başında bulunan bakanlık müfettişlerimizin vazife şevk ve heyecanının kırılmasına sebeb olunmaktadır mıdır?

5. — İkinci bir Kararname ile İngiltere'ye öğrenci müfettişi olarak kim katılmıştır?

6. — Henüz yurda dönmemiş bulunan yukarıdaki devletler nezdindeki öğrenci müfettişlerinin yerlerine alelacele tayinlerin yapılması yerinde midir?

T. C.

Millî Eğitim Bakanlığı
Bakanlık Müşavirliği

17 . 6 . 1975

Sayı : Parlamento - İrtibat 031.2-240

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 24 . 3 . 1975 tarih ve 2755-589 7/342 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi İsmail Kutluk'un, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere

nezdindeki öğrenci müfettişliklerine dair yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Millî Eğitim Bakanı
Ali Naili Erdem

Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Senatörü Sayın İsmail Kutluk'un Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere nezdindeki öğrenci müfettişlikleri ile ilgili yazılı soru önergesine ilişkin cevabımız.

Amerika ve İngiltere Bölgesi Öğrenci Müfettişi ve Kültür Ateşelerinin üç yıllık görev süresi Nisan 1975 ayı sonunda dolmuş bulunmaktadır.

Yabancı devletler nezdindeki öğrenci müfettişliklerine, «Millî Eğitim Bakanlığının yurt dışı hizmetlerinde sürekli veya geçici olarak görevlendirileceklerden aranacak nitelikler hakkında Yönetmelik» te yer alan hükümlere göre atamalar yapılmaktadır.

Yukarıda belirtilen öğrenci müfettişliklerine de, bu yönetmelik doğrultusunda atamalar yapılabilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

2. — *Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Hikmet İşmen'in, kundura sanayiinde çalıştırılan bazı işçilere dair soru önergesi ve Çalışma Bakanı A. Tevfik Pak-su'nun yazılı cevabı. (7/352)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Çalışma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı rica ederim.

Saygılarımla.

Kocaeli
Hikmet İşmen

Yeni Ortam gazetesinin 15 Nisan 1975 tarihli sayısında okuduğumuz bir yazıya göre, içinde havalandırma tertibatı olmayan penceresiz bodrum katlarında sürekli olarak zehirli-yapıştırıcı maddelerle çalışan binlerce kundura sanayi işçisinin sendikasız, sigortasız hiç bir sosyal güvenceleri olmadığı kaçak olarak çalıştırıldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca Gaziantep'te çalışan bir dokuma işçisinden aldıkları mektupta «bizler sendikasız, sigortasız canı ağzında çalışan işçileriz ve günde 14 saat çalıştırılmaktayız. Bu durumu açıkça ortaya koyamayız aksi halde bir lokma ekmeğimizden de oluruz. Yasalar bizim için işlemeyecek mi acaba ilgili yetkililer bizim bu durumumuza neden hiç önem vermezler diye yakındığı bildiriliyor.

Bu ve bunun gibi ihbar mahiyetinde yazılara vakit gazete sütunlarında rastlanmaktadır. Fakat nedense sürüp gitmektedir.

Bu Türkiyemiz ve içinde yaşayan insanlarımız için gerçekten çok üzüntü verici bir konudur. Bütün çalışanların Yasalarla kazanılmış sosyal haklarına kesinlikle kavuşturulması gerekir.

1. — Böyle haberler üzerine Çalışma Bakanlığı ilgili yetkilileri konuyu incelemek üzere harekete geçmekte midirler ve ne gibi bir çalışma ve işlem yapılmaktadır?

2. — Çalışma Bakanlığının bu gibi yerleri kontrol etme olanağı var mıdır? Bakanlıkta kaç iş müfettişi vardır böyle işler için görevlendirilmekte midir?

3. — Mevcut çalışma müfettişleri sayıca yeterli değil ise, başlıca görevli çalışanların hak ve haklarını korumak olan Bakanlık bu sayıyı artırmak için bazı tedbirler almayı düşünmekte midir?

4. — Bu çeşit suiistimallere müsait yerler için ne gibi tedbirler alınması düşünülmektedir?

T. C.

Çalışma Bakanlığı 16 . 6 . 1975
Çalışma Genel Müdürlüğü
Sayı : 1014-7/6318

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : a) 16 . 4 . 1975 gün ve 7/352 sayılı yazınız.
b) 9 . 5 . 1975 gün ve 1014-7/4921 sayılı yazımız.

Kocaeli Senatörü Hikmet İşmen'in Gaziantep'te kundura imalâtı işyerlerinde çalıştırılan işçiler hakkındaki, yazılı soru önergesi üzerine konu ile ilgili gerekli incelemenin mahallinde yaptırılacağı ve sonuç alındığında ayrıca bilgi verileceği ilgi (b) yazımızla belirtilmiştir.

İş Müfettişleri ve İş Güvenliği Müfettişlerince söz konusu işyerlerinde yapılan teftişler neticesinde:

1. — Gaziantep'te kundura imalâtı ile uğraşan işyerlerinin, 62 tanésinin, Bölge Çalışma Müdürlüğünde kayıtlı bulunduğu, bunlar dışında kalıp da İş Kanunu kapsamına girebilecek nitelikte olan diğer kundura imalâthanelerinin de tespit edilebilmesi için devamlı çalışıldığı ve bu konuda Sosyal Sigortalar Kurumu Gaziantep Şube Müdürlüğü ile işbirliği halinde bulunduğu,

2. — Söz konusu işyerlerinde çalıştırılanlara haftada 300 TL. ücret ödendiği ve ödenen bu ücretin, Asgarî Ücret Tespit Komisyonunca tespit edilen asgarî ücretin altında olmadığı.

3. — Kundura imalâthanelerinin teftişi neticesinde işyerlerinde İş Kanunu hükümlerine aykırı olan bazı davranışlara rastlandığı ve ilgililer hakkında gerekli Kanunî işlemlerin yapıldığı,

4. — İşyerlerinin işçi sağlığı yönünden elverişli olmadığı, bu durumun ise, kundura imalâthanelerinin, yapılan işin özelliği dikkate alınarak yapılacak olan sanayi sitelerinde toplanmaları ile ıslah edilebileceği,

Öte yandan, yazılı soru önergesinde sorulan diğer hususlara gelince,

1. — Çalışma hayatının düzenlenmesi ve çalışanların yaşama seviyelerinin yükseltilmesi için gerekli tedbirleri almakla görevli olan Bakanlığımıza; İş Kanunu hükümlerine uymayan işyerleri ile ilgili bir ihbar veya şikâyet vaki olduğunda, ihbar ve şikâyet konusu en kısa zamanda mahallinde, İş Müfettişlerine incelettirilmekte, eğer iddia edilen hususların doğruluğu varit görülürse, durum derhal 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 10 ncu maddesi uyarınca İş Mahkemelerine intikal ettirilmekte, ayrıca işverenin İş Kanununa göre suç sayılabilecek bir hareketine rastlanırsa, işveren hakkında cezai işlem yürütülmek üzere, Cumhuriyet Savcılığı da haberdar edilmektedir.

2. — Bakanlık olarak her zaman, bu gibi işyerlerini teftiş etme imkânlarımız vardır. Bakanlığımızda bulunan 215 İş Müfettişinin hepsi, çalışma hayatının teftiş ve denetimi ile görevlidir.

3. — İş Kanunu kapsamına giren, diğer bir ifade ile teftişe tabi tutulacak işyeri sayısı kesin olarak bilinmemekle beraber 192 075 civarındadır. Bakanlığımızda halen mevcut iş müfettişi sayısı ise yukarıda belirtildiği gibi 215 tanedir. Her müfettiş ayda ancak 25 işyerini teftiş edebilmektedir.

Bu müfettiş kadrosuyla memleketimizdeki mevcut işyerlerinin ancak dört yılda bir teftişi mümkün olabilmektedir. Eğer, işyerleri iki yılda bir defa teftişe tabi tutulmak istenirse, İş Müfettişi sayısının, şimdikinden en az bir misli fazla olması gerekmektedir. Bu bakımdan İş Müfettişi kadromuz yetersizdir.

Fakat artırılması için Bakanlığımızca gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Çalışma Bakanı
A. Tefvik Paksu

3. — *Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi İskender Cenap Ege'nin, Atatürk Orman Çiftliğine dair soru önergesi ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal'ın yazılı cevabı. (7/365)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

C. Senatosu İçtüzüğü'nün 117 nci maddesi gereğince aşağıdaki sorularımın Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Korkut Özal tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına tavassutlarınızı istirham eder saygılar sunarım.

Cumhuriyet Senatosu
Aydın Senatörü
İskender Cenap Ege

1. — Büyük önder Atatürk'ün Ziraat Vekâletine başışladığı «Atatürk Orman Çiftliği' nin o tarihten bugüne kadar resmî, özel teşebbüs ve şahıslara olmak üzere bağış, satış gibi cereyan eden muameleler var mıdır?

2. — Varsa ne maksatla, ne miktar ve hangi tarihlerde ne ücret karşılığı verildiğini gösteren muamelelere ait bir yazının tarafıma gönderilmesini saygılarımla rica ederim.

T. C.

Gıda - Tarım ve Hayvancılık 16 . 6 . 1975
Bakanlığı
Sayı : 447

Konu : Senatör Sayın İskender Cenap Ege'nin soru önergesi.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 4 . 6 . 1975 gün Kanunlar Müdürlüğü 7/365-6397/2949 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi İskender Cenap Ege tarafından Atatürk Orman Çiftliği arazisine ilişkin olarak Bakanlığımıza yöneltilen yazılı soru önergesi tetkik edilmiştir.

5659 sayılı özel kanunu uyarınca 1950 yılında bir İktisadî Devlet Teşekkülü olarak kurulmuş ve bu kanunun 10 ncu maddesi hükmü uyarınca arazilerinin, gerçek ve tüzel kişilere devri ve temlikî özel bir kanunla izin alınmasına bağlı kılınmış olan Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü'nün; kuruluş tarihinden itibaren bugüne kadar; çıkarılan özel kanunlar gereğince gerçek ve tüzel kişilere intikal eden arazilerinin miktarı, intikal tarihi ve gayesi ile bedelini gösterir bilgilerin üç nüsha olarak eklice sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Gıda - Tarım ve Hayvancılık
Bakanı
Korkut Özal

Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü arazi satışlarını

Gösterir listedir.

Miktarı M ²	Satış yılı	Satınalan müessese ve satış maksadı	Satış müstenidatı	Satış bedeli (M ² üzerinden)
39 942	1950	Devlet Hava Yollarına (Hava Trafik İstasyonu için)	24 . 3 . 1950 tarih ve 5639 S. K. 10 Md.	1.50 kuruş
721 193	1953	Devlet Karayollarına (İstanbul yolu için)	13 . 1 . 1953 tarih ve 6000 S. K. 1 Md.	1.50 »
200 000	1954	M. K. Endüstrisi (Fişek Fabrikası için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 2 Md.	1.50 »
690 000	1954	Ankara Belediyesine (Çimento Fab. için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. b fik.	7.50 »
436 654	1954	Muhtelif yapı kooperatiflerine	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. c fik.	1.50 »
140 900	1955	Etibank G. Müd. (Kömür Satış ve Tev. Müd. depo için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. d fik.	5.00 »
18 240	1956	Etibank Gn. Müd. (Akköprü Trafo Merkezi için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. d fik.	9.00 »
2 232 278	1956	M. S. B. (Kara Kuv. Etimesğut Hava Alanı için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. a fik.	1.00 »
1 685 145	1957	M. S. B. (Kara Kuv. Zırhlı Tugay için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. a fik.	0.30 »
98 725	1957	Toprak Mah. Ofisi (Silo yeri için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. c fik.	2.50 »
187 069	1957	Karayolları Gn. Müd. (Eskişehir yolu için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. a fik.	1.50 »
180 480	1957	Makine Kimya End. (Fişek Fabrikası için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. b fik.	2.00 »
47 000	1958	M. S. B. (Kara Kuv. Topçu Bataryası için)	29 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. c fik.	2.50 »
54 047	1958	D. D. Yol. Gn. Md. (Çiftlik İstasyonu için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. a fik.	2.50 »
407 105	1958	M. S. B. (Kara Kuv. Zırhlı Tugay için)	21 . 1 . 1954 tarih ve 6238 S. K. 1 Md. a fik.	1.50 »
82 420	1958	Karayol. Gn. Müd. (Eskişehir yolu için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. a fik.	2.00 »
700	1958	PTT Genel Müd. (PTT binası için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. f fik.	1.50 »
150 000	1959	DD Yolları (İstanbul Çiftlik hattı için)	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K. 1 Md. a fik.	2.50 »
22 217	1959	T. M. Ofisi Gn. Md. (Tren hattı için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. c fik.	2.50 »
19 467	1959	Karayol. Gn. Müd. (İstanbul yolu için)	13 . 1 . 1953 tarih ve 6000 S. K. 1 Md. c fik.	2.00 »
6 760	1959	Etibank Gn. Müd. (Plan yerleri için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. d fik.	7.50 »

C. Senatosu

B : 66

17 . 6 . 1975

O : 2

Miktarı M ²	Satış yılı	Satınalan müessese ve satış maksadı	Satış müstenidatı	Satış bedeli (M ² üzerinden)
400	1959	İçişleri Bakanlığı (Jandarma karakolu için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K. 1 Md. f fık.	Muamelesi ikmal edilmemiştir.
478 760	1960	Orman Genel Müdürlüğü (Fidanlık arazileri için)	24 . 3 . 1950 tarih ve 5659 S. K. 10 Md.	0.60 »
382 400	1961	A. O. Ç. Makina Kimya End. Kurumu ve İşçi Sigortaları Kurumu yapı kooperatiflerine	22 . 5 . 1953 tarih ve 7310 S. K. 1 Md. d, c, f fık.	6.00 »
85 598	1962	Tarım Bakanlığı (Şap Enstitüsü için)	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K. 1 Md. c fık.	10.00 »
482	1965	Muammer (Balgatlı) izalei şüuyulamadan	17 . 4 . 1957 tarih ve 4947 S. K.	20.00 »
13 334	1965	Şap Enstitüsü	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K.	15.00 »
10 000	1965	Maden Tetkik Arama Enstitüsü	17 . 4 . 1959 tarih ve 6947 S. K.	15.00 »
65 017	1965	Ankara Belediyesi (Yolları için)	7310 S. K.	40.00 »
6 919	1966	Şap Enstitüsü	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K.	7.00 »
5 000	1966	Şap Enstitüsü	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K.	7.00 »
41 100	1966	Veteriner İşleri Gn. Müd. (Sağlık Okulu için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	15.00 »
63 000	1966	E. G. O. İş. Gn. Müd. (Havagazı için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	15.00 »
114 200	1966	Maden Tetkik Arama Enstitüsü	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	10.00 »
17 735	1966	Bayındırlık Bakanlığı (5. Bölge için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	20.00 »
513 600	1965	Millî Savunma Bak. (Zırhlı Tugay için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	2.50 »
29 293	1968	Erhan Atalay	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	10.45 »
112 000	1967	Makine Kimya İşçi Kooperatifi	29 . 5 . 1959 tarih ve 7310 S. K.	6.00 »
37 875	1968	Gazi Altınsoy	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	7.5 »
14 275	1968	Güneş - Başak Yapı Kooperatifine	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	40.00 »
745 700	1968	Millî Savunma Bakanlığı (Zırhlı Tugay için)	17 . 4 . 1957 tarih ve 6947 S. K.	2.5 »
360	1974	Mustafa Kalkan (Kesinleşen izalei şüuyu ilâmına müsteniden)		118.70 »
770	1974	Mustafa Kalkan (Kesinleşen izalei şüuyu ilâmına müsteniden)		126.58 »

C. Senatosu

B : 66

17 . 6 . 1975

O : 2

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

66 NCI BİRLEŞİM

17 . 6 . 1975 Salı

Saat : 15.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.
2. — Avrupa Konseyi Danışma Meclisine bağımsız üye seçimi.
3. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay ve 4 arkadaşının, Hükümetin, yargı organlarının kararlarıyla ilgili tutumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/2)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, 13 . 2 . 1974 tarihli ve 11 sayılı Kanun hükmünde kararname ile 31 . 5 . 1974 tarihli 12 sayılı Kanun hükmünde kararnamenin (g) bendinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanından sözlü sorusu. (6/57)
2. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 30 Ocak 1972 tarihli Ankara Bayram Gazetesinde neşredilen bir yazıya dair Başbakandan sözlü sorusu (6/10)
3. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun Hilâfetin kaldırılışının 50 nci yıldönümü nedeni ile PTT İdaresince bastırılması programlanan pul emisyonundan vazgeçilmiş olması sebebi-ne dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/32)
4. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, mahkeme tutanakları ile yapılan iddia ve haberlere dair Başbakandan sözlü sorusu (6/26)
5. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Belig Beler'in, İzmir'de vukubulan müessif uçak kazasına dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/27)
6. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, A. E. G., Telefonken Şirketleriyle yapılan sözleşmeye dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/34)
7. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Tekel İdare binasına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/36)
8. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Ankara Atatürk Lisesi Müdürüne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/37)
9. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Siirt ilinin televizyon yayınlarından faydalanması hususunda neler düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/38)
10. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun yurt dışından hibe olarak gönderilen arabalara dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/39)
11. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun, Kayseri Merkez İlçesine bağlı Güneşli Nahiyesinde yapılmakta olan Ziraat Okulu inşaatına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu (6/40)
12. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Cemallettin İnkaya'nın, şeref tribününe ve resmî araba ile stadyuma gelenlere dair Gençlik ve Spor Bakanından sözlü sorusu (6/43)
13. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Oral Karaosmanoğlu'nun, TARIŞ Anasözleşmesinin bazı hükümlerinin neden değiştirildiğine dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/44)
14. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi Sabahattin Orhon'un, fındık taban fiyatına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/47)
15. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kuruluna dair Başbakandan sözlü sorusu (6/48)
16. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, T.P.A.O. Genel Müdürlüğü ile Batman İşletme Müdürlüğünde vukubulan bazı emekli işlemleri ve atamalara dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/49)
17. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, İskenderun Demir - Çelik Sana-

yiine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/50)

18. — Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Kemal Şenocak'ın, Afyon Karahisar İli Dazkırı Kaymakamı hakkında hazırlanan müfettiş raporuna dair, İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/51)

19. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Halil Özmen'in, buğday ithaline dair, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/52)

20. — Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Cemaal Tarlan'ın, 1974 yılı köy elektrik yapım programına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/53)

21. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın son günlerde vuku bulan bazı öğrenci ve işçi olaylarına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/55)

22. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı'nın, Erdek İlçesi Cuğra mevkiindeki 1040 metre karelik arazinin Toprak Genel Müdürlüğüne eğitim merkezi kurulmak üzere kamulaştırılmasına karar verildiğinin doğru olup olmadığına dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu. (6/56)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde bulunduğu duruma dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/3)

2. — Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ile Uçak Servisi Anonim Ortaklığının durumuna dair Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu ve ek raporu (10/33) (Dağıtım tarihi : 3 . 3 . 1973)

3. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ile İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, yurdumuzdaki enerji darlığının nedenleri ve çözüm yolları konusunda Senato araştırması isteyen önermeleri (10/6)

4. — Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, mason localarına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/7)

5. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/9)

6. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil'in, Millî Eğitim Bakanlığının 7.2.1974 tarih ve özel 000.01/114 sayılı tamimi ve bu tamime göre yapılan tayinler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/10)

7. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun, Atatürk Devrimleri ve Devletin temel ilkeleriyle ilgili işlemler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/11)

8. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Sami Turan ile Cumhurbaşkanıınca seçilen üye Fethi Çelikbaş'ın 11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye müsteniden TRT Genel Müdürlüğüne yapılan atamaya dair Senato araştırması isteyen önermeleri (10/12)

9. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuşal ve 9 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/13)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanıınca seçilen üye Özer Dertbil ve 3 arkadaşının, Elektrofer Firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında Senato Araştırması isteyen önermeleri. (10/14)

11. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar ve arkadaşlarının, TRT hakkında Senato Araştırması isteyen önermeleri (10/15)

12. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil, ile Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında Senato araştırması isteyen önermeleri (10/16)

13. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanıınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş ve iki arkadaşının, TRT'nin mali ve idari işlemleri hakkında Senato araştırması isteyen önermeleri (10/17)

14. — Diyanet İşleri Başkanlığında görevli Yaşar Tunagür'ün faaliyetleri konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonunun üçüncü raporu (10/44) (Dağıtım tarihi : 24 . 2 . 1975)

15. — Cumhuriyet Senatosu İçel Üyesi Lütfi Bilgen'in, İçel - Alata Teknik Bahçıvanlık ve Ziraat Okulu hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/19)

16. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, Millî Hareket Partisi örgütünün bazı davranış ve eylemleri hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/20)

17. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Ni-yazi Ünsal'ın, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında yapılan anlaşmalara dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/21)

18. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Haziran, Temmuz ve Ağustos 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/14) (S. Sayısı : 404) (Dağıtma tarihi : 12 . 12 . 1974)

19. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Eylül, Ekim ve Kasım 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/15) (S. Sayısı : 468) (Dağıtma tarihi : 7 . 4 . 1975)

20. — Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının 1973 malî yılı kesinhesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/16) (S. Sayısı : 469) (Dağıtma tarihi : 21 . 4 . 1975)

21. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Turgut Gülez'in, Anayasanın 78 nci maddesi muvacehesinde Bolu Çimento Fabrikası İşare Maaflı Reklamı sıfatıyla Senatörlük sıfatına bağlanıp bağlanmayacağına dair, İstanbul eski Üyesi Ekrem Özden'in önergesi ve bu hususta Başkanlık Divanının 1 Haziran 1970 tarih ve 28, 10 Temmuz 1972 tarih ve 31, 11 Mart 1974 tarih ve 9, 13 . 11 . 1974 tarih ve 3 sayılı kararları (Dağıtma tarihi : 16 . 12 . 1974)

22. — Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 10 . 5 . 1972 tarih ve 15591 sayılı kararı ile 12 . 6 . 1973 tarih ve 23, 20 . 6 . 1974 tarih ve 23, 6 . 3 . 1975 tarih ve 23 sayılı raporları (Cumhuriyet Senatosu : 4/131) (S. Sayısı : 279'a 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

23. — Kütahya Milletvekili Eski Maliye Bakanı Mesut Erez'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5873 sayılı Şevket Bozkurt'a, 5878 sayılı Şefika Sertkan'a, 5879 sayılı Muriye Karabulut'a, 5880 sayılı Fatma Hikmet Göymen'e, 5881 sayılı Özgül Ertunç'a 5882 sayılı Mesut Tuğrul Oymak'a, 5883 sayılı Fatma Müeyyed Genç'e, 5884 sayılı Vedia Şen'e, 5885 sayılı Asiye Gündüz'e, 5886 sayılı Naciye Mutlu'ya, 5887 sayılı Neşet Eray'a, 5888 sayılı Şerife Azrak'a, 5889 sayılı Ahmet Acar'a, 5890 sayılı Şevkiye Şengelen'e, 5891 sayılı Feride Nezahat Anarman'a,

5892 sayılı Mecit Solmaz'a ve 5893 sayılı Asiye Ünsaldı'ya ait kararların Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 25 . 6 . 1973, 20 . 6 . 1974, 6 . 3 . 1975 tarih ve 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 5937/7041 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/135) (S. Sayısı : 314'e 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

24. — Kütahya eski Milletvekili Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5872 sayılı İhsan Ünese'nin ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 7, 3 . 3 . 1975 tarih ve 7 sayılı raporları C. Senatosu : 4/160) (S. Sayısı : 360'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

25. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5871 sayılı Şerife Önkal'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 1, 3 . 3 . 1975 tarih ve 1 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/153) (S. Sayısı : 361'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

26. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5875 sayılı Ayşe Dursun'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 3, 3 . 3 . 1975 tarih ve 3 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/162) (S. Sayısı : 362'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 18 . 3 . 1975)

27. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5876 sayılı Mehmet Fuat Tanrısever'e ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 4, 3 . 3 . 1975 tarih ve 4 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/159) (S. Sayısı : 364'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

28. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15558 sayılı Aziz Ronabar'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Ku-

rulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 6.6.1974 tarih ve 29, 3.3.1975 tarih ve 29 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/164) (S. Sayısı : 365'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

29. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1.11.1970 tarih ve 15 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 1274 sayılı Tahir Şanlı'ya ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 33, 3.3.1975 tarih ve 33 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/169) (S. Sayısı : 377'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

30. — Ali Rıza Uzuner'in (Eski Çalışma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 10.1.1972 tarih ve 34 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2510 sayılı Emine Şinik'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 32, 3.3.1975 tarih ve 32 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/168) (S. Sayısı : 378'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

31. — İstanbul Milletvekili (Eski Millî Savunma Bakanı) İlhamî Sancar'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 21.6.1973 tarih ve 159 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 19065 sayılı Bekir Şirin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 30, 3.3.1975 tarih ve 30 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/166) (S. Sayısı : 379'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

32. — Konya Milletvekili (Eski Tarım Bakanı) Bahri Dağdaş'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 19.6.1967 tarih ve 29 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2144 sayılı Mürüvet Gökşin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 31, 6.3.1975 tarih ve 31 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/167) (S. Sayısı : 380'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23.3.1975)

33. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28.5.1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5133 sayılı Pakize İzbul'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sa-

yılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 4.7.1974 tarih ve 50, 6.3.1975 tarih ve 50 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/197) (S. Sayısı : 383'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

34. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28.5.1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5129 sayılı Lâfife Doğdu'ya ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4.7.1974 tarih ve 49, 6.3.1975 tarih ve 49 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/196) (S. Sayısı : 384'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

35. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30.6.1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 887 sayılı Fatma Boy'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 4.7.1974 tarih ve 48, 6.3.1975 tarih ve 48 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/195) (S. Sayısı : 385'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

36. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30.6.1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 886 sayılı Fatma Ayla Ergün'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4.7.1974 tarih ve 47, 6.3.1975 tarih ve 47 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/194) (S. Sayısı : 386'ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

37. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30.6.1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 885 sayılı Gülayşe Kış'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4.7.1974 tarih ve 46, 6.3.1975 tarih ve 46 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/193) (S. Sayısı : 387'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

38. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 884 sayılı Saniye Tokmak'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 45, 6 . 3 . 1975 tarih ve 45 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/192) (S. Sayısı : 388'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

39. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 883 sayılı Hicriye İlker'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 44, 6 . 3 . 1975 tarih ve 44 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/191) (S. Sayısı : 389'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

40. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 882 sayılı Hayriye Özaşkan'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 43, 6 . 3 . 1975 tarih ve 43 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/190) (S. Sayısı : 390'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

41. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 881 sayılı Şerife As'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 42, 6 . 3 . 1975 tarih ve 42 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/189) (S. Sayısı : 391'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

42. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 880 sayılı Zeynep Karataş'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140

sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 41, 6 . 3 . 1975 tarih ve 41 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/188) (S. Sayısı : 392'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

43. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 879 sayılı Kudret Aydın'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 40, 6 . 3 . 1975 tarih ve 40 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/187) (S. Sayısı : 393'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

44. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 878 sayılı Safiye Gençtürk'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 39, 6 . 3 . 1974 tarih ve 39 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/186) (S. Sayısı : 394'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

45. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 877 sayılı Halide Nom'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 38, 6 . 3 . 1975 tarih ve 38 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/185) (S. Sayısı : 395'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

46. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 875 sayılı Naciye İzgü'ye ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 37, 6 . 3 . 1975 tarih ve 37 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/184) (S. Sayısı : 396'ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

47. — Sait Naci Ergin'in (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1970 tarih ve 15 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 1275 sayılı Muteber Alemdar'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 36, 6 . 3 . 1975 tarih ve 36 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/183) (S. Sayısı : 397'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

48. — Sait Naci Ergin'in (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 27 . 3 . 1968 tarih ve 53 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4263 sayılı Gülhan Erkul vekili Avukat M. Salih Yurdakuler'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 35, 6 . 3 . 1975 tarih ve 35 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/182) (S. Sayısı : 398'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

49. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15564 sayılı Kemal Derin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 34, 6 . 3 . 1975 tarih ve 34 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/181) (S. Sayısı : 399'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

50. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 5 . 1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5106 sayılı Nuri Öner'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 11 . 7 . 1974 tarih ve 51, 6.3.1975 tarih ve 51 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/199) (S. Sayısı : 402'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi: 20.3.1975)

51. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Orhan Süersan'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarih ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5894 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 31 . 5 . 1971 tarih ve 6, 10 . 5 . 1972 tarih

ve 6, 20 . 6 . 1974 tarih ve 6, 3 . 3 . 1975 tarih ve 6 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/81 - 4/22) (S. Sayısı : 1574'e 3 ncü ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

52. — Kırklareli eski Milletvekili M. Orhan Türkkan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 7 . 1967 tarih ve 38 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2942 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 31 . 5 . 1971 tarih ve 17/1, 10.5.1972 tarih ve 17/1, 20 . 6 . 1974 tarih ve 17, 3 . 3 . 1975 tarih ve 17 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/80 - 4/23) (S. Sayısı : 1575'e 3 ncü ek) (Dağıtma tarihi: 20.3.1975)

53. — Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi Mehmet Varışlı'nın Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/59) (S. Sayısı : 476) (Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1975)

54. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/507) (S. Sayısı : 477) (Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1975)

55. — Cumhuriyet Senatosu Sakarya Üyesi Mustafa Tıgılı'nın Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/555) (S. Sayısı : 478) (Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1975)

56. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/606) (S. Sayısı : 479) (Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1975)

× 57. — Ege Üniversitesi 1975 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında Kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1.298; C. Senatosu : 1.354) (S. Sayısı : 496) (Dağıtma Tarihi : 12 . 6 . 1975)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK

İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK

İŞLER

× 1. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti arasında sınırındaki Arpaçay (Ahuryan) Nehrinde Baraj İnşası ve Baraj Gölünün Teşekkülü konusunda İşbirliğine Dair Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince

kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları. (M. Meclisi : 1/6; C. Senatosu : 1/346) (S. Sayısı : 492) (Dağıtma tarihi : 10 . 6 . 1975)

× 2. — Türkiye Cumhuriyeti ile Norveç Kırallığı Arasında Gelir ve Servet Vergilerinde Çifte Vergilendirmenin Önlenmesine ve Diğer Bazı Hususların Düzenlenmesine İlişkin Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları (M. Meclisi 1/64; C. Se-

natosu: 1/347) (S. Sayısı : 493) (Dağıtma tarihi : 10 . 6 . 1975)

3. — 25 . 6 . 1973 günlü ve 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 212 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifinin, Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Bayındırlık, Ulaştırma ve İmar ve İşkân, Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bütçe ve Plan komisyonlarından 3'er üye alınmak suretiyle kurulan Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi : 2/101; C. Senatosu : 2/88) (S. Sayısı : 494) (Dağıtma tarihi : 10 . 6 . 1975)

